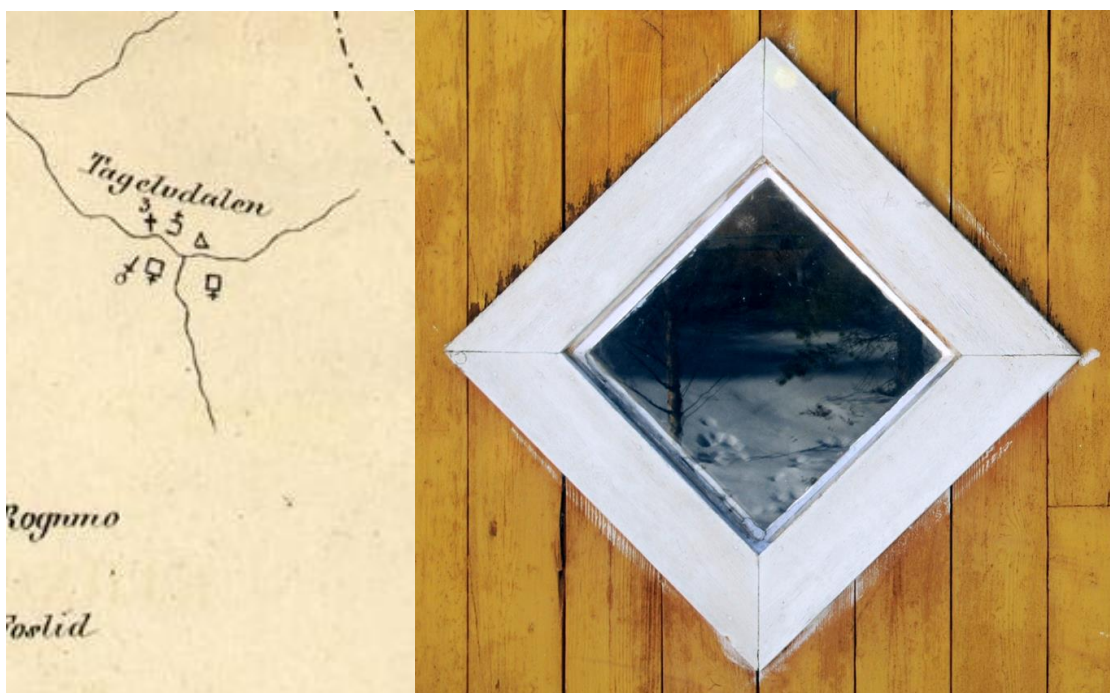

IDENTIFISERING AV POTENSIALOMRÅDER FOR FUNN AV KVENSKE/NORSK-FINSKE BYGNINGER

Lenvik og Målselv kommune

Sanne Bech Holmgaard, Elin Rose Myrvoll og Monica Kristiansen

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)

Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo

Telefon: 23 35 50 00

www.niku.no

Tittel Identifisering av potensialområder for funn av kvenske/norsk-finske bygninger Lenvik og Målselv kommune	Rapporttype/nummer NIKU Rapport 94	Publiseringsdato 31.10.2018
	Prosjektnummer 1021376	Sider 46
	Avdeling Nordområde	Tilgjengelighet Åpen
Forfatter(e) Sanne Bech Holmgaard, Elin Rose Myrvoll og Monica Kristiansen	ISSN 1503-4895 ISBN 978-82-8101-238-7	Periode gjennomført 2018
	Forsidebilde Utsnitt av Friis' «Etnographisk kart over Finmarken», 1861 Hottigården, Kåfjord kommune. Foto: Elin Rose Myrvoll	

Prosjektleder Sanne Bech Holmgaard
Prosjektmedarbeider(e) Monica Kristiansen og Elin Rose Myrvoll
Kvalitetssikrer Alma Elizabeth Thuestad

Finansiert av Riksantikvaren

<p>Sammendrag</p> <p>Formålet med dette prosjektet har vært å finne fram til og kartfeste områder som potensielt kan ha kvensk/norsk-finsk bosetning i Målselv og Lenvik kommuner og skaffe en oversikt over bygninger innenfor de identifiserte potensialområdene. Identifiseringen og potensialvurderingen er gjort på bakgrunn av Friis' etnografiske kart fra 1861 og 1890, folketellinger fra 1865, 1875, 1900 og 1910, SEFRAK-registeret over eldre bygninger, Askeladden og lokalhistorisk litteratur fra området. Det ble identifisert til sammen 56 potensialområder for kvenske/norsk-finske bygninger, 27 i Lenvik og 29 i Målselv kommune. For begge kommunene gjelder det at langt størstedelen av de identifiserte områdene er vurdert å ha lavt potensial, mens ni områder er vurdert til middels og fire områder har høyt potensial. Resultater viser at den kvensk/norsk-finske bosetningen har vært spredt og det er registrert mange enkelttreff i området. Kartleggingen utført og gjengitt i denne rapporten viser likevel flere interessante potensialområder i begge kommunene. Det er viktig å understreke at områder med få treff allikevel kan være interessante å undersøke nærmere.</p>
<p>Abstract</p> <p>This project aims to identify and map areas that hold potential for Quen settlements in Målselv and Lenvik municipalities and to provide an overview of older buildings in the identified areas. The identification of areas with potential for Quen building is based on data from the SEFRAK database over older buildings, Friis's ethnographic maps (1861 and 1890), census data (censuses of 1865, 1875, 1900 and 1910), the Askeladden database of cultural heritage sites and environments as well as written sources of local history. In total, 56 areas were identified, 27 of these in Lenvik and 29 in Målselv municipality. Most areas have been identified as having low potential, nine areas have medium potential and four areas have been identified as having high potential. Results show that Quen settlements are scattered over large areas and a high number of single registrations have been identified. Nevertheless, results also show that there are areas of interest in both municipalities. These areas are worth exploring further in order to find Quen buildings.</p>

Emneord Kvenske bygninger, kulturminne, folketelling, Sefrak, Friis' etnografiske kart
Keywords Quen buildings, cultural heritage, census, Sefrak, Friis' ethnographic map

Avdelingsleder
Alma Elizabeth Thuestad

Forord

Denne rapporten inngår i Riksantikvarens arbeid med å identifisere områder med potensial for kvenske/norsk-finske bygninger i Norge. Rapporten har et geografisk fokus på Målselv og Lenvik kommune; områder hvor kvensk/norsk-finsk bosetning ikke tidligere har vært utredet og hvor kunnskapsgrunnlaget er sparsomt. SEFRAK-registrert, folketellinger og Friis' etnografisk kart utgjør det viktigste kildegrunnlaget i arbeidet.

Monica Kristiansen og Elin Myrvoll har deltatt i prosjektarbeidet.

Alma Elizabeth Thuestad har kvalitetssikret rapporten

NIKU takker Riksantikvaren for samarbeidet i dette prosjektet, og håper leveransen vil være et bidrag til myndighetenes kunnskapsgrunnlag i forvaltningen kvenske/norsk-finske bygninger.

Tromsø, oktober 2018.

Sanne Bech Holmgaard

Prosjektleder

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
2	Metode og datagrunnlag.....	2
2.1	Kildegrunnlag.....	2
2.1.1	Folketellinger 1865, 1875, 1900, 1910.....	2
2.1.2	Friis' etnografiske kart av 1861 og 1888/1890.....	2
2.1.3	SEFRAK.....	4
2.1.4	Askeladden.....	5
2.1.5	Lokalhistorisk litteratur.....	5
2.2	Metodisk tilnærming.....	5
2.2.1	Folketellinger.....	6
2.2.2	Friis etnografiske kart.....	7
2.2.3	SEFRAK og Askeladden.....	7
2.2.4	Lokalhistorisk litteratur.....	7
2.2.5	Kriterier for vurdering av potensialområder.....	8
3	Resultater.....	10
3.1	Friis' etnografiske kart av 1861 og 1890.....	10
3.2	Folketellingene av 1865, 1875, 1900 og 1910.....	11
3.3	Lokalhistorisk litteratur.....	22
4	Potensialområder.....	25
4.1	Lenvik kommune.....	26
4.1.1	Sandneshamn og Indre Sultindvik.....	26
4.1.2	Målsjord.....	26
4.1.3	Linberget.....	28
4.1.4	Steinmo og Seljebakken.....	28
4.1.5	Finnfjordeidet (Fagernes-Nedre Vasshaug).....	28
4.1.6	Fagerli.....	29
4.1.7	Rokstad og Nygård.....	29
4.1.8	Kistelv.....	29
4.1.9	Gavlen.....	29
4.1.10	Kårvika og Vedelvbakken.....	30
4.1.11	Finnsnes og Nordvik.....	30
4.1.12	Skogen.....	31
4.1.13	Nerli.....	31
4.1.14	Grønlia.....	31
4.1.15	Vasshaug og Nilsneset/Myrgam.....	31
4.1.16	Grasmyr.....	32
4.1.17	Kvannlimoen.....	32
4.1.18	Tømmerelvbakk.....	32
4.1.19	Kvannåsen.....	32
4.1.20	Svartfjell.....	33
4.1.21	Lysnes indre.....	33
4.1.22	Bukkemo.....	33
4.1.23	Nymoen.....	33
4.1.24	Lysnes ytre.....	33
4.1.25	Skreddernes.....	33
4.1.26	Sand.....	34
4.1.27	Baltestad.....	34
4.2	Målselv kommune.....	35
4.2.1	Målsnes.....	36
4.2.2	Ørbanken og Nordstrand.....	36

4.2.3	Nordnes, Hollendernes og Grunnes	37
4.2.4	Luneborg.....	37
4.2.5	Moen nedre, Moen Nedremo og Grønvoll.....	38
4.2.6	Seljemoen, Skavåsen og Nilsaheimen	38
4.2.7	Skarsdalen søndre	38
4.2.8	Aspmoen, Storbakken og Brorstad.....	38
4.2.9	Olsborg, Sollia og Moen.....	39
4.2.10	Rossvoll.....	39
4.2.11	Øvre Takelvdalen.....	39
4.2.12	Kjerresnes	40
4.2.13	Karlstad, Pusholm og Håpet	40
4.2.14	Storlia-Kvannlia.....	41
4.2.15	Kjerrdalen og Pusserabben.....	41
4.2.16	Fleskmoen	41
4.2.17	Rustahøgda og Finnsund	41
4.2.18	Rognmoen og Fosshaug.....	41
4.2.19	Grøtte	42
4.2.20	Møkleby og Fagermo.....	42
4.2.21	Maukdal, Grimsbo og Elverum	42
4.2.22	Nordmoen	43
4.2.23	Skjold	43
4.2.24	Lillevann.....	43
4.2.25	Uleberg	43
4.2.26	Kongsli	44
4.2.27	Brattli	44
4.2.28	Rostamoen-Tverrelvmoen.....	44
4.2.29	Bjørkmo	44
5	Konklusjon	45
6	Litteratur og nettressurser	46

Figurliste

Figur 1: Friis' kartsymboler/signaturer for etnisk tilhørighet, språk samt boform.	3
Figur 2: Friis' symboler for etnisk tilhørighet; a) <i>normandsfamilie</i> , b) <i>finnefamilie/kvænfamilie</i> , c) og d) <i>lappfamilie</i>	4
Figur 3: Oversikt over «Finnefamilie» og «Kvænfamilie» i Lenvik og Målselv kommune slik de er avmerket på Friis' etnografiske kart av 1861 og 1890.	10
Figur 4: Trinnvis seleksjon av personoppføringer i folketellingene av 1865, 1875, 1900 og 1910 i Lenvik og Målselv.	11
Figur 5: Lenvik - personoppføringer (56) fordelt på folketellinger og bosted/gårdsnavn.	12
Figur 6: Målselv - personoppføringer fordelt på folketellinger og bosted/gårdsnavn.	15
Figur 7: Lenvik; Selekterte personoppføringer fordelt på folketellinger.....	18
Figur 8: Målselv; Selekterte personoppføringer fordelt på folketellinger.	18
Figur 9: Personoppføringer med svensk eller finsk fødested i folketellingene av 1860, 1875, 1900 og 1910 i Lenvik kommune.	20
Figur 10: Personoppføringer med svensk eller finsk fødested i folketellingene av 1860, 1875, 1900 og 1910 i nordvestre del av Målselv kommune.	21
Figur 11: Personoppføringer med svensk eller finsk fødested i folketellingene av 1860, 1875, 1900 og 1910 i sørøstre del av Målselv kommune.	22
Figur 12: Oversikt over de identifiserte potensialområdene for eldre kvenske/norsk-finske bygninger i Lenvik og Målselv.	25
Figur 13: Potensialområder i Lenvik kommune.....	27
Figur 14: Potensialområder i nordvestre del av Målselv kommune.	35
Figur 15: Potensialområder i sørøstre del av Målselv kommune.....	36

1 Innledning

Denne rapporten er et resultat av NIKUs arbeid med identifisering av potensialområder for kvenske/norsk-finske bygninger i Målselv og Lenvik kommune. Riksantikvaren inviterte i 2018 NIKU til å delta i konkurransen «Identifisering av potensialområder for funn av kvenske/norsk-finske bygninger». NIKU fikk dette oppdraget basert på innsendt tilbud og startet opp arbeidet i juli 2018. Den metodiske tilnærmingen for å identifisere områder med potensial for kvensk/norsk-finsk bosetning er en videreutvikling av tidligere arbeider utført av NIKU for å identifisere og kartlegge områder med potensial for automatisk fredede samiske bygninger (Holm-Olsen m.fl. 2013, Myrvoll m.fl. 2011). Informasjon fra Friis' etnografiske kart, SEFRAK-registeret og folketellingene fra 1865, 1875, 1900 og 1910 var det primære datagrunnlaget for arbeidet med identifisering av potensialområder for samiske bygninger i disse rapportene.

NIKU gjorde i 2017 et utredningsarbeid for å kartfeste potensialområder for kvensk/norsk-finske bosettingsområder på vestsiden av Lyngenfjorden og indre deler av Storfjord i Troms. Denne studien var en pilotundersøkelse utført på oppdrag fra Riksantikvaren for å utforske i hvilken grad kilder og metoder utviklet i arbeidet med identifisering av potensialområder for samiske bygninger kunne anvendes til identifisering av potensialområder for kvenske/norsk-finske bygninger i et avgrenset område. Identifikasjon og avgrensning av potensialområder ble gjort på grunnlag av en sammenstilling av relevant informasjon hentet fra Friis' etnografiske kart (1861 og 1890), folketellinger og SEFRAK-registeret over eldre bygninger. Studien viste at en sammenstilling av SEFRAK, folketellinger og Friis etnografiske kart også er en relevant metode for å identifisere områder med potensial for kvenske/norsk-finske bosetningsområder og bygninger. Dette arbeidet viste også at områder med blandet samisk, kvensk/norsk-finsk og norsk bosetning byr på utfordringer hva gjelder å skille ut potensialområder. En anbefaling fra dette arbeidet var derfor at det videre arbeidet med en eventuell identifisering og detaljregistrering av kvenske/norsk-finske bygninger benytter en helhetlig metode som synliggjør bygningenes sammenhengende historie. På dette viset vil dokumentasjonen kunne frambringe kunnskap om bygningenes bruk, endring over tid og deres mulige relasjon til ulike etniske grupper, brukere, eiere og hendelser.

Utredningen i denne rapporten baserer seg på samme kildegrunnlag som tidligere utførte arbeider nevnt over; Friis' etnografiske kart av 1861 og 1890, folketellingene av 1865, 1875, 1900 og 1910 samt SEFRAK registret. I tillegg er informasjon fra Askeladden og lokalhistorisk litteratur inkludert som en del av vurderingen av potensial. Det geografiske området som undersøkes i denne rapporten er vesentlig større og den kvenske/norsk-finske bebyggelse mer spredt enn det som var tilfellet i undersøkelsen av potensialområder i Lyngen/Storfjord. Samtidig har Målselv og Lenvik kommune i lite grad tidligere vært undersøkt i forhold til kvensk/norsk-finsk bosetning. Denne rapporten bidrar dermed med ny kunnskap om kvensk/norsk-finsk bosetning og potensial for kvenske/norsk-finske bygninger i et område som ikke tidligere har vært undersøkt, og utforsker samtidig metoden for identifisering av potensialområder for kvenske/norsk-finske bygninger i et større område.

Riksantikvaren jobber for å bedre representativiteten av fredete kulturminner og har i sin fredningsstrategi prioritert 10 tema som mangler eller er dårlig representert på listen over fredete kulturminner. De nasjonale minoritetens kulturminner er nr. to på denne listen over prioriterte tema; fredning av nasjonale minoritetens kulturminner er dermed vektet høyt. Det har i de senere år blitt satt større fokus på å ta vare på elementer av kvensk/norsk-finsk byggeskikk og bygninger med

tilknytning til kvensk/norsk-finsk bosetting (se eksempelvis Sommersæter u.d., Berg 2017; Riksantikvaren u.å.). Kvenske/norsk-finske bygninger er et tema som er generelt lite utforsket, og det er ikke utviklet klare kriterier for identifisering og kategorisering. Denne rapporten er et bidrag til å øke kunnskapsgrunnlaget på dette området og vil danne grunnlag for en mulig videre identifisering og registrering av kvenske/norsk-finske bygninger i det undersøkte området.

2 Metode og datagrunnlag

2.1 Kildegrunnlag

Kildegrunnlaget som ligger til grunn for denne analysen er fortrinnsvis Friis' etnografiske kart fra 1861 og 1890, folketellinger fra 1865, 1875, 1900 og 1910 samt SEFRAK-registeret over eldre bygninger. Askeladden er også en kilde til informasjon som har inngått i analyse og vurdering av potensial. Geografiske informasjonssystem (GIS) står sentralt for å sammenstille data og presentere resultater. Lokalhistorisk litteratur er dessuten anvendt for å fange opp viktige personer eller steder knyttet til kvensk/norsk-finsk historie i området og vil også inngå som et element i potensialvurderingene.

2.1.1 Folketellinger 1865, 1875, 1900, 1910

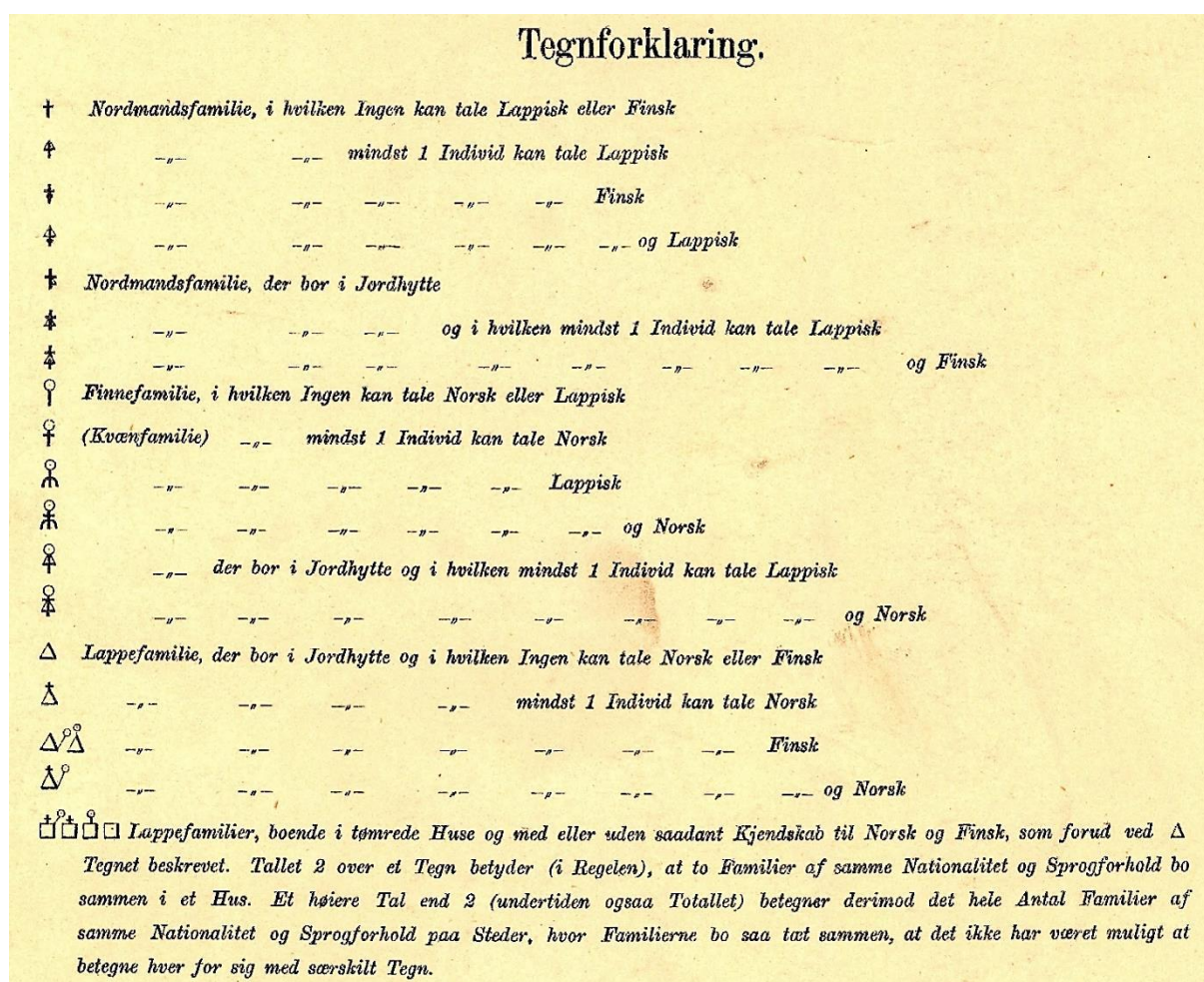
Materialet fra folketellingene som benyttes i denne rapporten tar utgangspunkt i en sammenstilling utført av Ingegerd Holand, Riksantikvaren. Med utgangspunkt i folketellingene 1865, 1875, 1900 og 1910 har Holand selektert alle personoppføringer i Troms som tilskrives et svensk eller finsk fødested. I følge Holand vil en stor del av disse komme fra de deler av Finland og Nord-Sverige som hadde kvensk og finsk befolkning. Til sammen utgjør Holands seleksjon 3187 personoppføringer gruppert etter kommunetilhørighet. Holands materiale fra de respektive folketellingene inngår i det videre arbeidet med å identifisere områder med kvensk/finsk-norsk bosetning i kommunene Lenvik og Målselv. I folketellingene er individer dessuten registrert med bosted samt stilling og stand. Disse opplysninger er vesentlige for utvelgelsen av relevante personoppføringer, beskrevet nærmere i avsnitt 2.2.1.

2.1.2 Friis' etnografiske kart av 1861 og 1888/1890

Språkforskeren, teologen og forfatteren J. A. Friis (1821 – 1896) utga i 1861 «Ethnographiske kart over Finmarken». Kartmaterialet følger datidens amtsinndeling og omfatter dagens Finnmark, Troms og områder ved Ofotfjorden i Nordland. En revidert utgave ble utgitt nesten 30 år senere for det samme geografiske området. Friis' reviderte «Ethnographiske kart over Finmarken» ble utgitt i 1888», mens «Ethnographiske kart over Tromsø amt» kom i 1890 (Hansen 1998; Lindkjølen 1983).

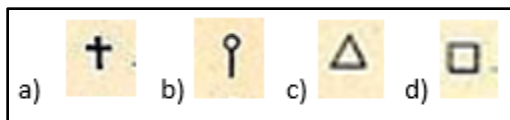
Friis' etnografiske kart av 1861 og 1888/1890 er en detaljrik framstilling av befolkningssammensetning med hensyn til etniske og språklige forhold i de kartlagte områdene i Finnmark, Troms og Ofoten i nordre Nordland. Friis reiste selv mye rundt i Nord-Norge for å samle inn grunnlagsmateriale. Som teolog hadde han dessuten et stort kontaktnett blant prestene i landsdelen, og prestene samlet opplysninger for ham fra sine sogn. Han utviklet et omfattende kategoriseringssystem som klassifiserte familier etter etnisitet, boligtype og språkkunnskaper. Friis' språkfokus innebærer at befolkningen grupperes innenfor de tre etniske hovedgruppene etter hvilket

språk som dominerte i hjemmet; finsk [kvensk/norsk-finsk]¹, norsk eller samisk. Kartene, både fra 1861 og den reviderte utgaven fra 1888/1890, viser med symboler den etniske og språklige sammensetningen av befolkningen (fig. 1 og 2). Samme symbolsett er brukt på begge kartsett. Nordmannsfamilier markeres med kors (fig. 2) og finne(kven) familier markeres med en stav med en sirkel på toppen (fig. 2b). Samiske familier markeres enten med en trekant, som symboliserer at de bor i «jordhytte» [gamme] (fig. 2c), eller med en firkant som markerer at de bor i «tømrede huse» [trehus] (fig. 2d). Gjennom å kombinere disse symbolene kunne familienes språksammensetning, etnisitet og boforhold angis svært detaljrikt, som for eksempel «Kvænfamilie der bor i jordhytte og i hvilken mindst 1 individ kan tale lappisk og norsk». Her kan man merke seg at boforholdene til kvenske/norsk-finske og norske familier kun spesifiseres eksplisitt i de tilfellene de bor i jordhytte, mens de samiske familiene alltid karakteriseres etter boform (gamme eller trehus). For kvenske/norsk-finske og norske familier opptrer alltid symbolet for gamle i kombinasjon med at minst ett individ i familien kan snakke samisk.

Figur 1: Friis' kartsymboler/signaturer for etnisk tilhørighet, språk samt boform.

¹ Språket som Friis omtalte som finsk i de kartlagte områdene, omtales i dag vanligvis som kvensk/norsk-finsk.

Figur 2: Friis' symboler for etnisk tilhørighet; a) normandsfamilie, b) finnefamilie/kvænfamilie, c) og d) lappefamilie

Fokuset på språk som kriterium fører imidlertid til at gifte på tvers av gruppene i liten grad fanges opp. Det er også trolig at familiene valgte å oppgi norsk som hjemmespråk hvis noen i hjemmet forsto og i noen grad snakket norsk, siden norsk var det språket som det knyttet seg mest prestisje til (Hansen 1998: 48). Det er derfor sannsynlig at samisk og kvensk/norsk-finsk bosetting vil være underrepresentert i Friis' kartlegginger. Friis formidler også et noe annet bilde av befolkningens etniske sammensetning enn andre kilder som for eksempel folketellingene fra siste halvdel av 1800-tallet. Folketellingene registrerte hovedsakelig etnisk tilhørighet på individnivå, og ikke, som Friis gjorde, på familienivå, og tellingene bygger i stor grad på avstammingskriteriet og ikke på språk (Hansen 1998: 44-48).

Et moment det må tas hensyn til i forhold til utarbeidelse av potensialområder på digitaliserte kart, er at Friis' kart er fra 1861 og 1888/1890. Fornorskningen og assimileringen av samisk og kvensk befolkning mot slutten av 1800-tallet og videre inn på 1900-tallet var betydelig. Vi finner det imidlertid sannsynlig at de etniske kategoriene og signaturene som Friis har påført kartene sine er relevante for bestemmelse av befolkningens etniske tilhørighet fram til 1900 og at Friis' kartlegging er relevant også for 1800-talls bygninger med byggeår eldre enn kartleggingen. Det er imidlertid mer usikkert om Friis' identifisering av steder med kvensk/norsk-finsk bosetning er en gyldig indikator som kan overføres på bygninger fra 1900-tallet. Vi vil likevel anta at de kan ha en viss gyldighet de første tiårene av 1900-tallet. Dette gjelder særlig for områder som på 1800-tallet hadde en betydelig andel kvensk/norsk-finsk bosetning.

Alle Friis' kartsett er i målestokk 1:200.000. Den første utgaven, fra 1861, ble utgitt av Videnskabselskabet i Christiania og har en enkel kartografisk utforming med grovt skisserte landkonturer, vassdrag og grenselinjer. Den reviderte utgaven fra 1888/1890 er utgitt av Norges Geografiske Opmaaling og har et mer korrekt og utførlig kartgrunnlag med blant annet inntegnete høydekoter. I tillegg har Friis på disse seneste kartene lagt inn opplysninger om landskapsbruk – for eksempel flytteruter i reindriften, utmarksslåtter, lakseelver og utror.

2.1.3 SEFRAK

SEFRAK (SEkretariatet For Registrering Av faste Kulturminner) er et landsdekkende register for eldre bygninger og andre kulturminner i Norge (Riksantikvaren 2018a). Dataene inngår i dag i Matrikkelen og Kartverkets eiendomsregister. Registreringene for SEFRAK ble foretatt i årene fra 1975 til 1995. Bygningene som er tatt med i SEFRAK er som hovedregel eldre enn 1900, men i deler av Nord-Norge har man også registrert bygninger fra tiden mellom 1900 og 1945.

Alle bygninger i SEFRAK er digitalt kartfestet, og hvert objekt er registrert etter en felles metodikk som dokumenterer elementer som utforming, funksjon og byggematerialer. En stor andel av bygningene er aldersbestemt, enten kvartalsvis innen hvert århundre, for eksempel 1800-tallet 3. kvartal, eller til en grovere aldersinndeling som for eksempel 1800-tallet eller 1900-tallet.

SEFRAK omfatter informasjon som kan være verdifull som kildemateriale for lokal historie og som kan brukes av forvaltningsmyndigheter som et hjelpemiddel til å identifisere verneverdige bygninger. Registeret er søkbart. Informasjon om alder sammenstilt med informasjon fra andre kilder kan bidra til arbeidet med å identifisere områder med kvenske/norsk-finske bygninger. SEFRAK representerer derfor et stort potensial som kilde til opplysninger om eldre kvenske/norsk-finske bygninger. Registeret inneholder imidlertid ikke opplysninger om etnisitet, noe som begrenser den direkte anvendeligheten av det for dette formålet.

2.1.4 Askeladden

Askeladden er Riksantikvarens offisielle database over kulturminner og kulturmiljø i Norge. Databasen omfatter automatisk fredete kulturminner, kulturminner med uavklart vernestatus hvor videre undersøkelser er påkrevd før fredningsstatus avklares, samt nyere tids kulturminner som er fredet, midlertidig fredet, vernet etter plan- og bygningsloven eller ansett som verneverdige (Riksantikvaren 2018b). Databasen omfatter kulturminner og kulturmiljø som er tilknyttet eldre kvensk/norsk-finsk aktivitet og bosetning. Askeladden er derigjennom også en potensiell kilde til opplysninger som direkte eller indirekte kan bidra til å identifisere eldre kvenske/norsk-finske bygninger.

2.1.5 Lokalhistorisk litteratur

Lokalhistorisk litteratur kan være en kilde til informasjon om kvensk/norsk-finsk bosetning. Omfang og kvalitet vil variere i ulike områder og nytteverdien av lokalhistorisk litteratur for identifisering av kvensk/norsk bosetning vil derfor også variere. Det er utenfor prosjektets ramme å foreta en større litteraturstudie av historiske kilder, men vi har gått igjennom utvalgt digitalt tilgjengelig lokalhistorisk litteratur, hvilket omfatter følgende:

- «Hva lenvikværingene gjorde». Tingbøker for Lenvik år 1723-1800, bd 1-3.
- Det var en gang: Fotografier fra Lenvik 1-4
- Personalhistorisk kildesamling for Lenvik 1626-1838, 1-2
- Målselv bygdebok bind 1-3
- Maalselvdalen: Maalselv og Øverbygd herreder. (Ivar Sæter) Grøndahl & Sønns boktrykkeri, Oslo (1926)
- Målselvdalen: Et 150-års-minne. Peder Norbye's boktrykkeri, Tromsø (1939).
- Målselva: I kjølvannet av de første mennesker i dalen. Fotefar mot nord

2.2 Metodisk tilnærming

Den metodiske tilnærmingen som presenteres i denne rapporten fokuserer på potensialområder, dvs. områder hvor det anses å være potensial for kvenske/norsk-finske bygninger. Utgangspunktet for å identifisere og avgrense slike potensialområder er en sammenstilling av relevante data fra Friis' etnografiske kart av 1861 og 1890, folketellingene fra 1865, 1875, 1900 og 1910 samt SEFRAK-registeret over eldre bygninger. Den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden omfatter kartfestede registreringer hvorav noen kan være relevant for videre å underbygge vurderinger av potensial for kvensk/norsk-finsk bebyggelse i gitte områder. På grunn av restriksjoner knyttet til etnisitet og personopplysninger vil ikke informasjon fra Askeladden bli digitalisert på kart, men opplysninger fra Askeladden vil inngå i beskrivelsene av potensialområdene der det er relevant.

Geografiske informasjonssystem (GIS)² brukes for å sammenstille data. I og med at datagrunnlaget fra Friis og folketellingene kun unntaksvis gir grunnlag for en tilnærmet nøyaktig stedfesting av kvenske/finsk-norske hushold er det ikke grunnlag for finmaskete geografiske avgrensinger. Potensialområder er derfor skjematisk avmerket, primært som sirkler eller ellipser, for å tydeliggjøre at de markerte grensene ikke er å forstå som absolutte avgrensinger. Potensial for kvenske/norsk-finske bygninger innenfor de avgrensede områdene er vurdert og gradert i forhold til en tre-delt skala fra høy til lav. Kriteriene som ligger til grunn er spesifisert nedenfor. I tilfeller hvor det finnes relevante registreringer i Askeladden i tilknytning til definerte potensialområder er dette hensyntatt i vurdering av potensial for kvenske/norsk-finske bygninger og strukturer.

Den metodiske tilnærmingen brukt for å identifisere områder med potensial for eldre kvensk/norsk-finsk bosetning er trinnsvis. Fokus er innledningsvis på å skille ut og analysere relevante data fra kildegrunnlaget, deretter sammenstille data i et GIS for å identifisere og avgrense potensialområder, for til sist å vurdere og rangere potensial for funn av kvenske/norsk-finske bygninger i tilknytning til de definerte områdene. Fremgangsmåten beskrives her punktvis for hver type kildegrunnlag.

2.2.1 Folketellinger

I folketellingene har vi identifisert mulige kvenske/norsk-finske hushold i folketellingene av 1865, 1875, 1900 og 1910. Dette er gjennomført ved en trinnsvis seleksjon basert på Holands materiale (selektert fra de respektive folketellingene på bakgrunn av fødested som beskrevet i punkt 2.1.1):

- Alle oppføringer merket *1924P Målselv prestegjeld, 1924 Målselv herred, 1931 P Lenvik prestegjeld og 1931 Lenvik herred er selektert*. Resultatet fra denne seleksjonen inneholdt en rekke personoppføringer som ut fra *stilling og stand* antas å ha hatt liten innvirkning på eller råderett over bygningsmasse. Som eksempler kan nevnes personer med *stilling og stand* som *logerende, inderst, fattiglem, ugift datter, ugift søn, omstreifende, tilreisende, besøkende, tjenestekarl, tyende, tjenestepige* etc.
- Formålet med den videre seleksjonen er å identifisere personer som vurderes å ha hatt en reell innflytelse og råderett over bygningsmasse, for eksempel mulighet til å oppføre bygninger, gjennomføre endringer, vedlikehold og reparasjoner på disse. Den gruppen som generelt vurderes som mest aktuell er personer med *stilling og stand husmor* eller *husfar*. Noen innen denne gruppen har dessuten tilleggsbetegnelsen *inderst* (innerst). Innerster kunne ha eget hushold, men bodde bare til leie (leide rom) på gårdene (Norsk historisk leksikon 2004)³ og livnærte seg ofte av ulike handverk. Ingen innerster er av den grunn tatt med i seleksjonen. En annen betegnelse er *føderaadsmann/kaarmann og føderådskone/kaarkone*. Noen av disse var i tillegg oppført som *husmor* eller *husfar*, andre ikke. I følge Norsk historisk leksikon (2004)⁴ har føderåds- eller kårinstitusjonen alltid vært knyttet til gården og kan defineres som en avtale om underhold mot at kårnyteren overdrar kårnyteren en rett i gården. Det er derfor sannsynlighet for at personer på kår/føderåd tidligere har eid eller har hatt en form for bruksrett over gården og bygningene tidligere i livet. *Føderaadsmann/kaarmann og føderådskone/kaarkone* er derfor tatt med i

² ArcGIS 10.1.1. og 10.4.1 er benyttet i dette arbeidet.

³ <https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Leksikon:Innerst>

⁴ <https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Leksikon:F%C3%B8der%C3%A5d>

seleksjonen uavhengig av om de er oppført som husmor eller husfar. Noen kvinner står oppført med stilling og stand som *hans kone*. Disse oppføringene er tatt med når det går fram av folketellingene at vedkommende er gift med en *kårmand føderaadsmand* eller en *husfar*.

- Seleksjonene basert på beskrivelsen over, er dernest gruppert etter bosted og oppføring i de ulike folketellingene.
- Bosteder som har personoppføringer karakterisert med etniske bestemmelser som *quæn*, *kvæn*, *kven* eller *k*. er også skilt ut som en egen gruppe.

Identifiserte kvenske/norsk-finske hushold i folketellingene 1865, 1875, 1900 og 1910 er stedfestet og manuelt digitalisert på grunnlag av steds- eller gårdsnavn. Det er viktig å understreke at denne kartfestingen bør betraktes som omtrentlig. Informasjon om antall personoppføringer per sted, per år (folketelling) er lagt inn i kartfilen.

2.2.2 Friis etnografiske kart

Identifisere områder der Friis har markert kvenske/finske hushold i 1861 og/eller i 1890.

Kartmaterialet for Troms Amt fra både 1861 og 1890 er gjennomgått ved hjelp av en visuell analyse med hensyn til avmerkinger av «Finnefamilie» eller «Kvænfamilie». Begrepene «Finnefamilie» eller «Kvænfamilie» omfatter ulike kategorier ut fra husholdets språklige sammensetning og boform. Samiske og norske familier der en eller flere snakket finsk omfattes ikke av kartleggingen. Alle identifiserte avmerkinger av kvenske/finske hushold er manuelt digitalisert i 1:50000. Informasjon om antall hushold per registrering er lagt inn i kartfilen. Tetthetsanalyse av kvenske/norsk-finske hushold i Lenvik og Målselv har gitt lite brukbare resultater, og er derfor ikke tatt med i rapporten. Dette skyldes at spredningen av de registrerte husholdene er for stor i disse områdene.

Alle identifiserte avmerkinger av kvenske/finske hushold er manuelt digitalisert i 1:50000. Informasjon om antall hushold per registrering er lagt inn i kartfilen.

2.2.3 SEFRAK og Askeladden

Alle SEFRAK-registrerte bygninger vurderes som relevant datagrunnlag. SEFRAK-registreringer er lagt inn i kartfilen. Registreringer i Askeladden er beskrevet under hvert potensialområde i den grad det er relevant. Relevante registreringer i Askeladden angis med ID-nummer for alle relevante registreringer, og med utfyllende beskrivelser der registreringen ikke er unntatt offentlighet, jf. avsnitt 2.1.4.

2.2.4 Lokalhistorisk litteratur

Gjennomgang av lokalhistorisk litteratur er tidskrevende og en fullstendig gjennomgang av kildegrunnlaget er som nevnt ikke mulig innenfor prosjektets rammer. Det er i stedet foretatt en søk-basert gjennomgang av kildegrunnlaget, hvor det er foretatt søk for å identifisere omtale av kvenske/norsk-finske personer eller hushold i litteraturen. For å fange opp varierende stavemåter er det foretatt søk på *kven*, *kvæn*, *quen*, *qven*, *quæn*, *qvæn* i tillegg til søk på Finland, finsk, Sverige og svensk. I hvor høy grad kvenske/norsk-finske innbyggere omtales varierer i de ulike lokalhistoriske kildene. Det er viktig å bemerke at manglende omtale av kvenske/norsk-finske innbyggere i de tilgjengelige lokalhistoriske kildene ikke nødvendigvis avspeiler faktiske forhold, og ikke bør tas som

en indikasjon på manglende kvensk/norsk-finsk tilstedeværelse. Imidlertid kan beskrivelser av kvenske/norsk-finske innbyggere i slike kilder gi nyttig informasjon om kvensk/norsk-finsk historie og bosteder, som ikke nødvendigvis fanges opp i folketellinger eller Friis' etnografiske kart.

Resultat fra den lokalhistoriske gjennomgangen vil ikke bli kartfestet, men vil inngå i den samlede vurdering slik at identifiserte potensialområder vil sammenholdes med områder nevnt i det lokalhistoriske materiale. Det vil også gis en samlet oppsummering av resultatet av gjennomgangen av de lokalhistoriske kildene i et eget avsnitt.

2.2.5 Kriterier for vurdering av potensialområder

Alle relevante data sammenstilles i et GIS som grunnlag for å identifisere og avgrense potensialområder. Potensialet for eldre kvenske/norsk-finske bygninger vurderes på bakgrunn av sammenstilte data. Potensial er satt med utgangspunkt i en kombinasjon av treff i kildematerialet og inndelt i områder med høyt, middels og lavt potensial basert på en kombinasjon av følgende kriterier:

Høyt potensial

- Mindre avgrensede områder med en eller flere avmerket «Finnfamilie» eller «Kvænfamilie» på Friis' etnografiske kart fra 1861 og/eller 1890
- Større områder med blandet bosetning med flere registrerte «Finnfamilie» eller «Kvænfamilie» på Friis' etnografiske kart fra 1861 og/eller 1890
- Steder med registrert finsk eller svensk bosetning med en eller flere personoppføringer med treff i en eller flere folketellinger (1865, 1875, 1900 og 1910)
- Forholdsmessig stor tetthet av SEFRAK-registrerte bygninger innenfor et større område
- Mindre avgrensede områder med en eller flere SEFRAK-registrerte bygninger, eksempelvis bygninger tilknyttet en gård

Middels potensial

- Enkeltstående registreringer av «Finnfamilie» eller «Kvænfamilie» på Friis' kart fra 1861 og/eller 1890
- Steder med registrert finsk eller svensk bosetning med en eller flere personoppføringer i en eller flere folketellinger (1865, 1875, 1900 og 1910)
- Forholdsmessig lav tetthet eller spredte enkeltstående SEFRAK-registrerte bygninger innenfor et større område

Lavt potensial

- Enkeltstående registreringer av «Finnfamilier» eller «Kvænfamilier» på Friis' kart fra 1861 eller 1890 eller registrert finsk eller svensk bosetning med enkeltstående treff i en av folketellingene (1865, 1875, 1900 og 1910).
- Områder med få spredte eller enkeltstående SEFRAK-registrerte bygninger
- Områder uten SEFRAK-registrerte bygninger

Vurderingen er skjønnsmessig og kan ikke reduseres til en kvantitativ øvelse. Det er derfor heller ikke mulig å sette opp kvantifiserbare kriterier for vurderingene, eksempelvis antall treff i de ulike kildene over et gitt område. Det er tatt hensyn til etnisitet i registrering av bosetning i folketellingene. Som nevnt er treff med angitt etnisitet *quæn*, *kvæn*, *kven* eller *k*. skilt ut som en egen gruppe i folketellingene. Denne informasjonen er tatt inn i vurderingene slik at treff med angitt kvensk

etnisitet i folketellingene kan bidra til å trekke vurderingen av potensial opp. Opplysninger fra den lokalhistoriske gjennomgangen vil også bli tatt inn i potensialvurderingene og beskrevet der det er relevant. I forhold til SEFRAK registret, er det tatt hensyn til om tidsangivelsen på bygninger er samsvarende med treff i folketellinger og Friis, altså om det er sannsynlig at de registrerte bygninger kan ha blitt bygget eller bygningsmassen påvirket av registrerte individ og hushold.

Det er vesentlige svakheter og mulige feilkilder ved de ulike former for kilder. SEFRAK -registeret har svakheter, blant annet er noen områder trolig mangelfullt registrert og datering kan være unøyaktig. Det er også betydelig usikkerhet tilknyttet stedfestingens nøyaktighet med hensyn til «Finnfamilier» eller «Kvænfamilier» registrert i Friis' etnografiske kart fra 1861 og 1890. Kartmaterialet, da særlig kartene fra 1861 har en betydelig lavere nøyaktighet med hensyn til topografi enn moderne kartgrunnlag. I de tilfeller der plassering er veldig usikker er stedsnavn (om oppgitt) vektet tyngre enn geografisk plassering. Stedfesting anses som særlig unøyaktige i forhold til familier i innlandsområder ettersom kartgrunnlaget av 1861 her er særlig mangelfullt. Generelt må stedfesting i vedlagte kartfiler anses som omtrentlig, både for 1861 og 1890. Det samme anses å gjelde for digitalisert stedfestet informasjon basert på folketellingene av 1865, 1875, 1900 og 1910.

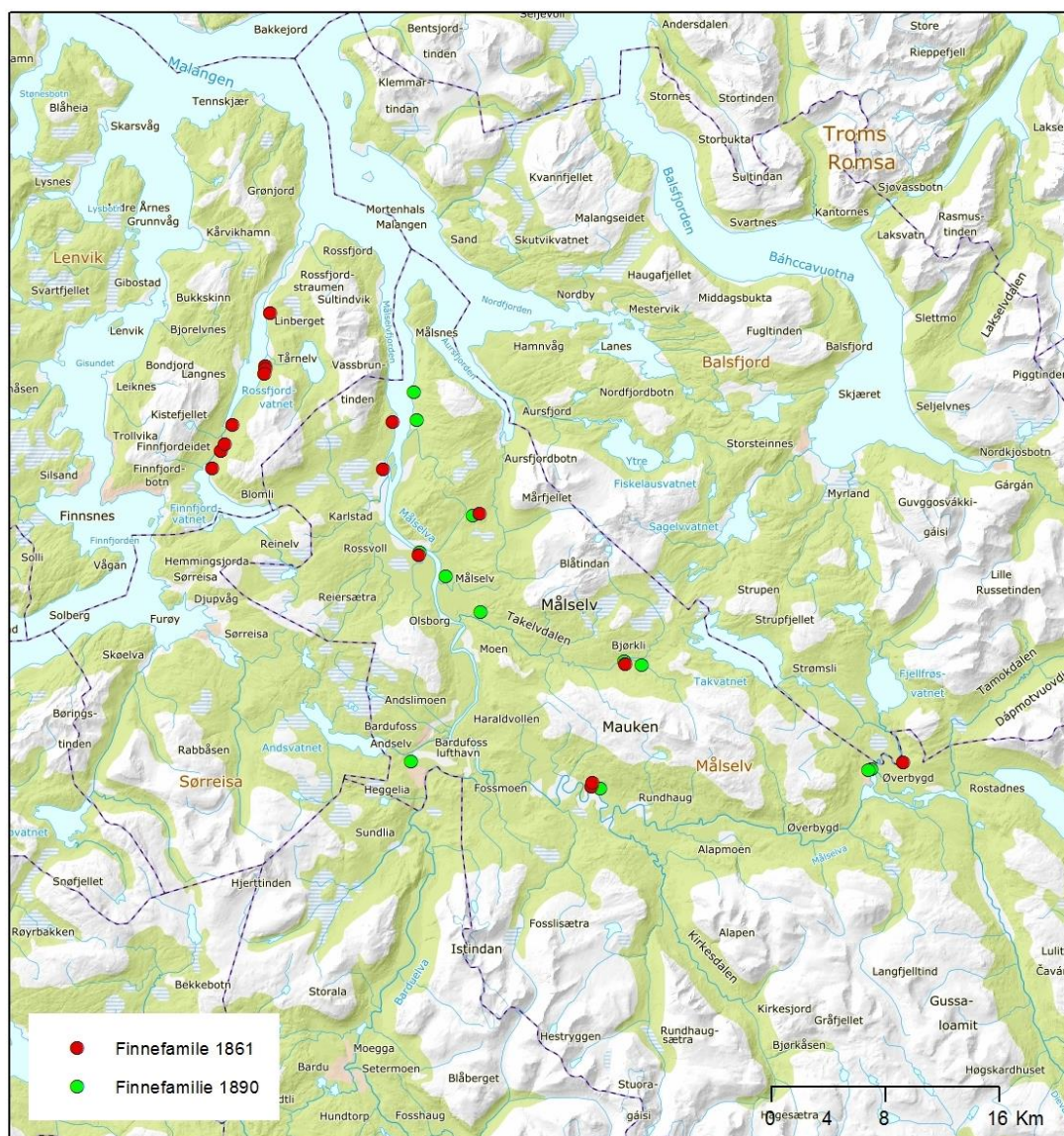
Våre vurderinger av potensial er ment som en hjelp i arbeidet med å velge ut og prioritere områder for befaring og registrering av kvenske/norsk-finske bygninger. Potensialgraderingene er basert på skjønnsmessige vurderinger av sammenstilte data og må ikke sees som absolutter. Avgrensning av potensialområdene og disses størrelse er foretatt ut ifra en samlet vurdering av treff i de ulike kildene samt terreng, bebyggelse og andre forhold i landskapet. Størrelsen på potensialområdene vil derfor variere kraftig; fra enkeltstående treff i enten Friis' etnografiske kart til adskillige treff i alle relevante kilder. Sammenlignet med identifisering av potensialområder i NIKU-rapport 91 er utredningsområdet i denne rapporten vesentlig større og bosetningen mer spredt. Dette har resultert i vesentlig flere potensialområder. En konsekvens av dette er også at potensialområdene er vurdert i forhold til området generelt.

Innenfor hvert potensialområde vil det beskrives hvilke spesifikke steder som har identifiserte treff i de ulike typer kilder. Det vil også listes opp ID-numre for SEFRAK bygninger og eventuelle treff i Askeladden på hvert potensialområde.

3 Resultater

3.1 Friis' etnografiske kart av 1861 og 1890

Friis' etnografiske kart viser 32 registreringer av kvenske/norsk-finske familier i Lenvik og Målselv fordelt på registreringene i 1861 og 1890. I Lenvik er det registrert 8 kvenske/norsk-finske husholdninger i 1861, men i 1890 er det ikke registrert kvenske/norsk-finske hushold i kommunen. I Målselv er det oppført 8 kvenske/norsk-finske husholdninger i 1861. I 1890 har antallet økt til 12.

Figur 3: Oversikt over «Finnfamilie» og «Kvænfamilie» i Lenvik og Målselv kommune slik de er avmerket på Friis' etnografiske kart av 1861 og 1890.

I Lenvik er alle de registrerte kvenske husholdningene lokalisert til Finnfjordeidet og langs østsiden av Rossfjordvannet. I Målselv ser man generelt en større spredning av de kvenske husholdningene. I kartene fra både 1861 og 1890 er de kvenske familiene bosatt på moene langs Målselva og indre Målselvfjorden, samt i de høyereliggende elvedalene nordøst og sørvest for Målselva.

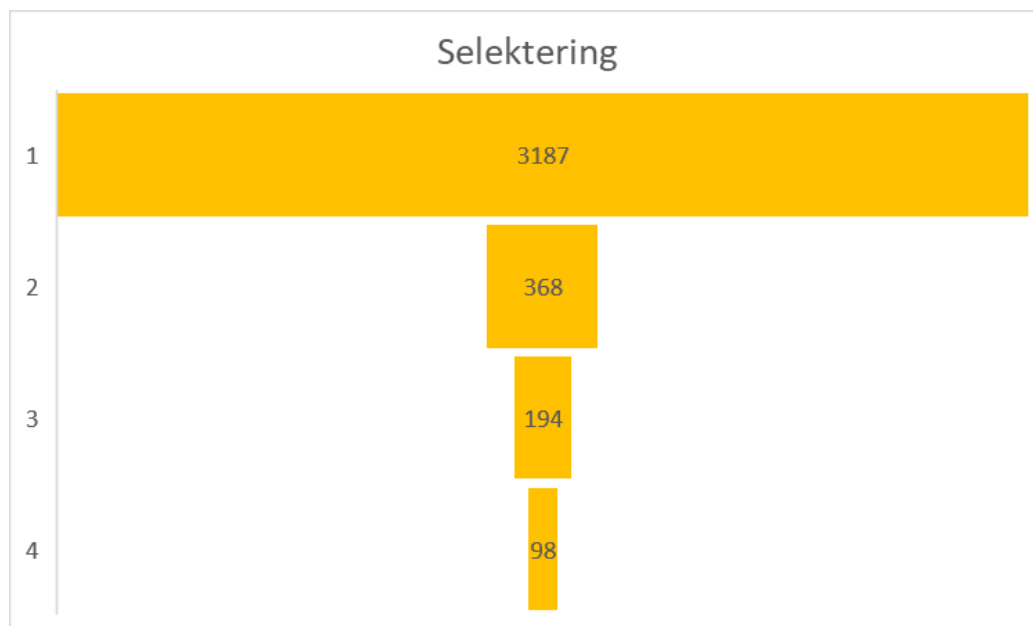
Husholdningenes spredning/beliggenhet ser ikke ut til å endre seg vesentlig fra 1861 til 1890 i dette området.

3.2 Folketellingene av 1865, 1875, 1900 og 1910

Gjennomgangen av folketellingene av 1865, 1875, 1900 og 1910 for data relevant for å identifisere potensielle kvenske/norsk-finske hushold i kommunene Lenvik og Målselv resulterte i 98 identifiserte bosteder eller gårder.

Som nevnt utgjør Holands seleksjon 3187 personoppføringer i Troms. Den videre trinnvise seleksjonen gav følgende resultater:

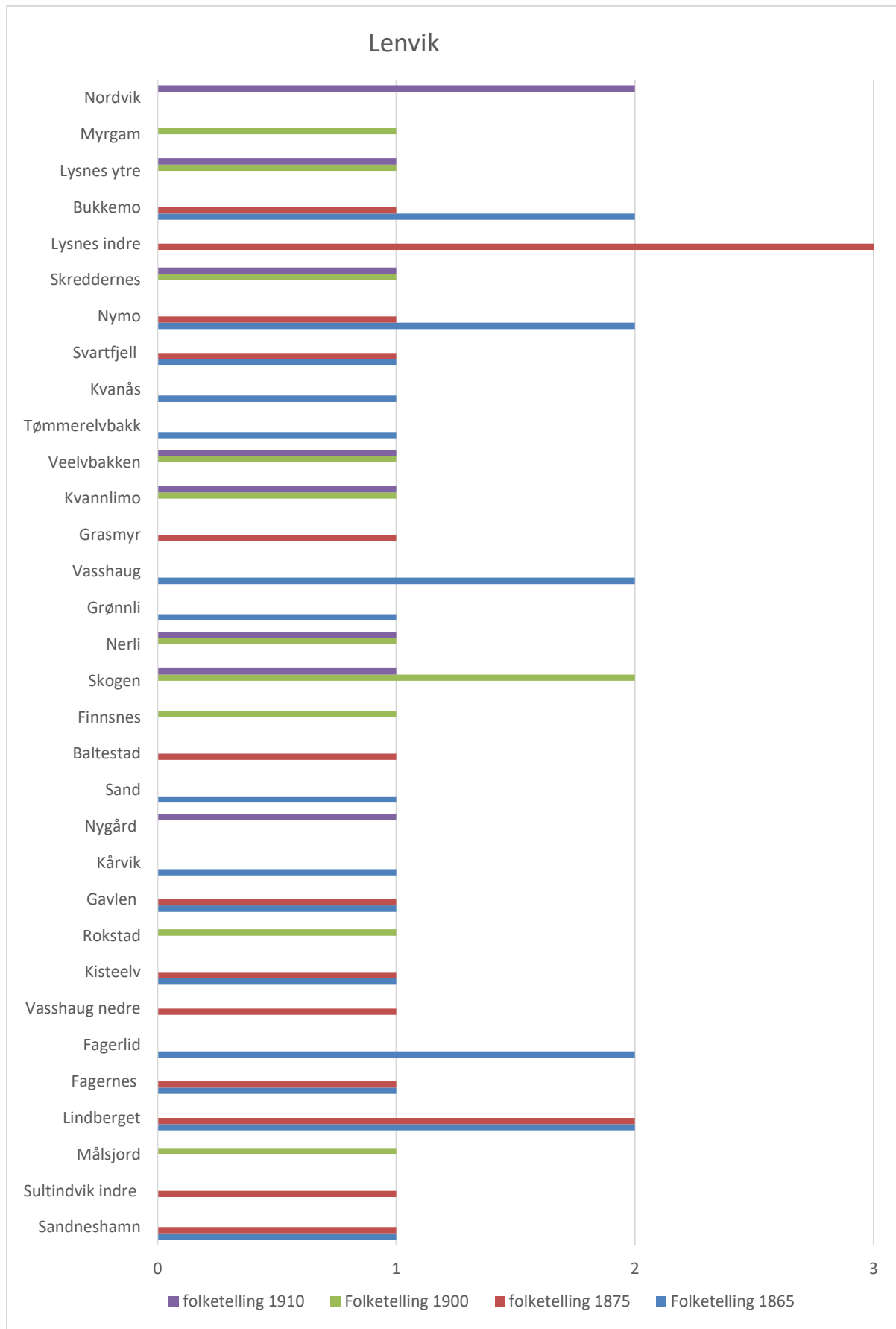
- 368 personoppføringer var registrert i *1924P Målselv prestegjeld, 1924 Målselv herred, 1931 P Lenvik prestegjeld og 1931 Lenvik herred*. Av disse fordelte 260 oppføringer seg på Målselv og 108 på Lenvik (jf. rad 2 i fig. 4)
- 194 personoppføringer var registrert med *stand og stilling*: husfar; husfar- føderaadsmann; husfar-kaarmann; føderaadsmann; kaarmann; husmor; husmor-føderaadskone; husmor-kaarkone; føderaadskone; kaarkone; hans kone⁵. Av disse var 138 å finne i Lenvik og 56 i Målselv (jf. rad 3 i fig. 4)
- De selekterte personoppføringene var fordelt på 98 gårdsnavn/bosteder i Lenvik og Målselv. Av disse var 32 i Lenvik og 66 i Målselv (jf. rad 4 i fig. 4 og tabell 3)

Figur 4: Trinnvis seleksjon av personoppføringer i folketellingene av 1865, 1875, 1900 og 1910 i Lenvik og Målselv.

Følgende figurer viser stedsnavn og antall oppføringer i de ulike folketellingene for hhv. Lenvik (fig. 5) og Målselv kommune (fig. 6). For Lenvik er det 56 personoppføringer i folketellingene, fordelt på 32 steder.

⁵ Se metodekapittel for nærmere beskrivelse av kategorien «hans kone»

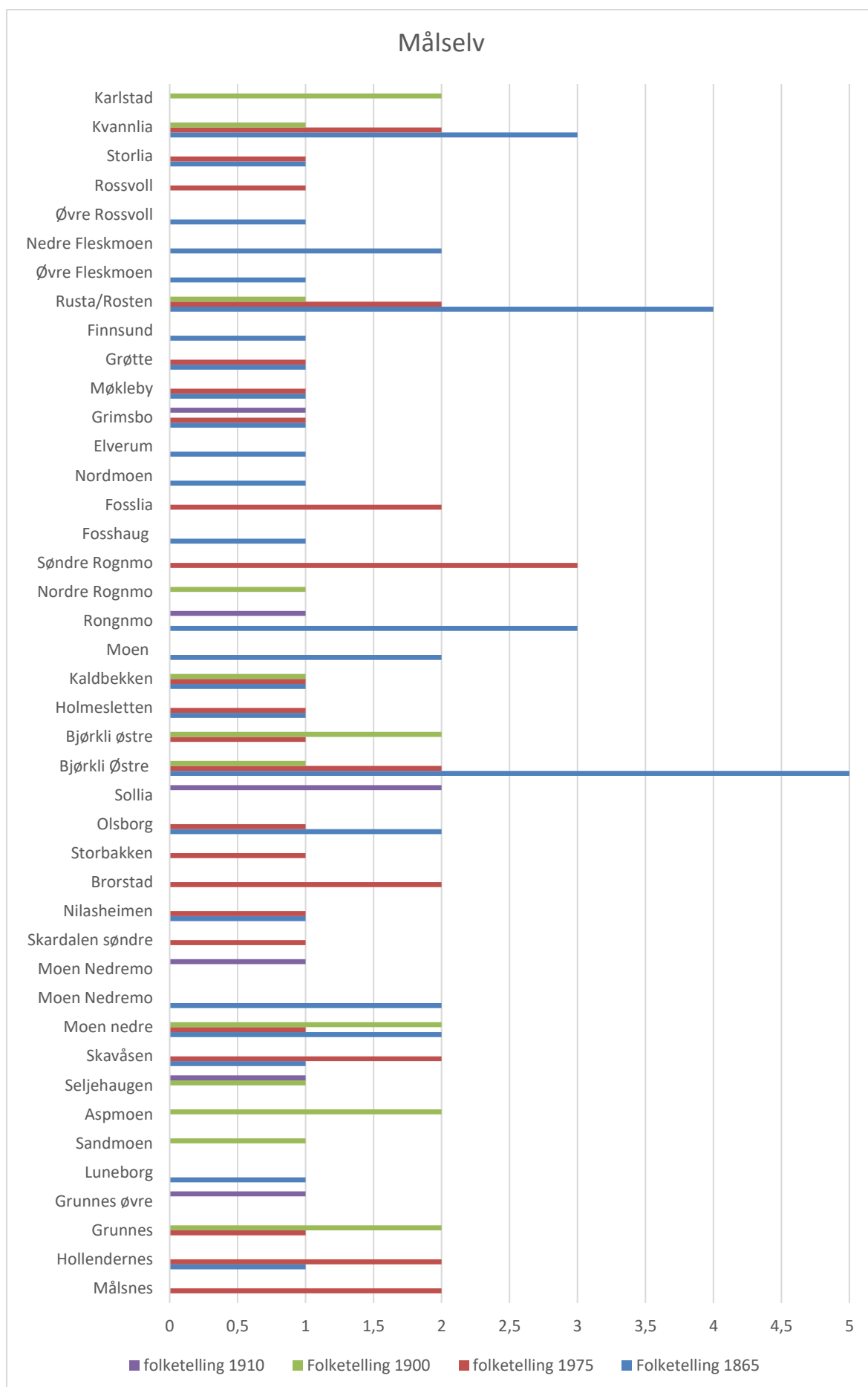

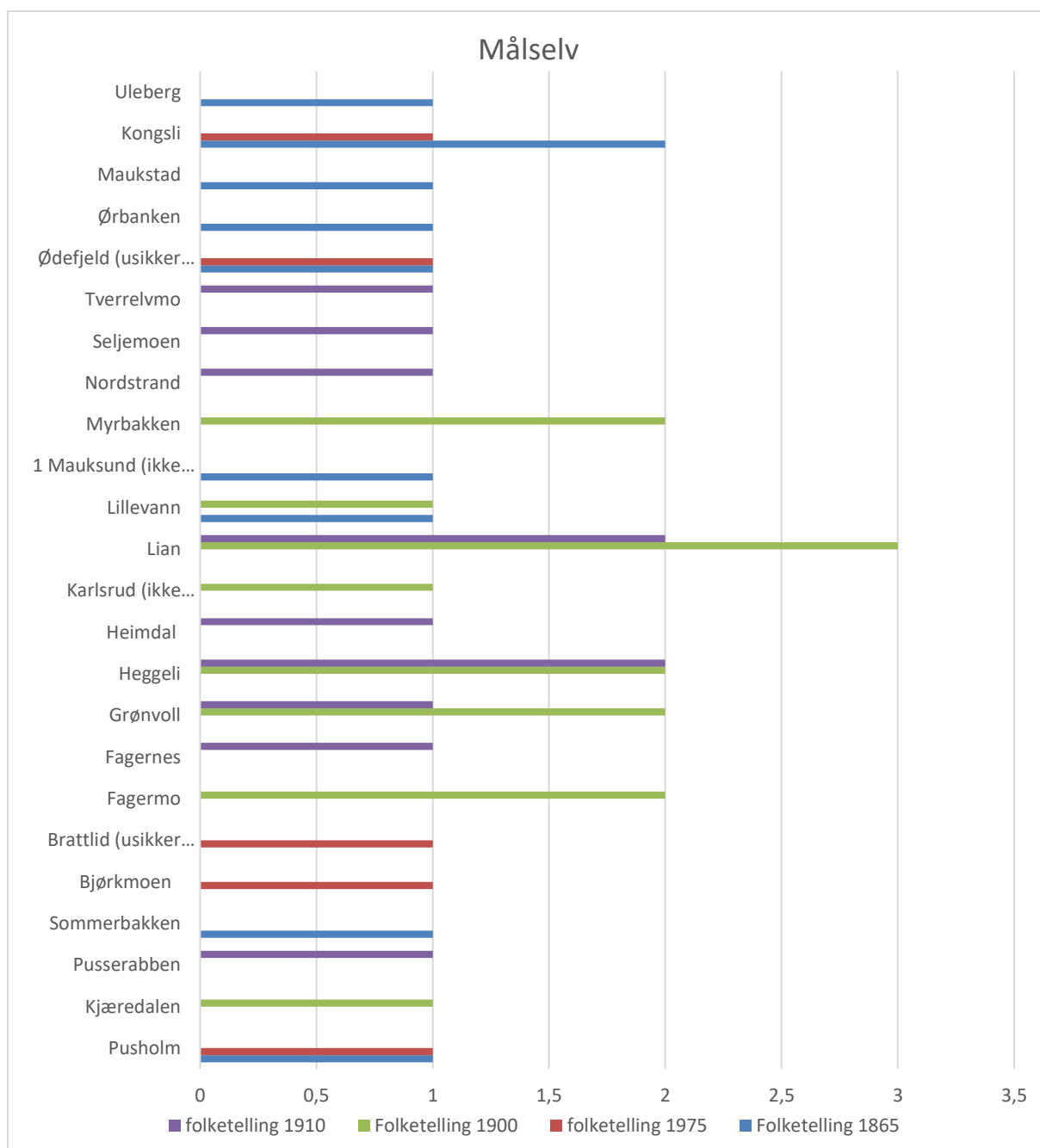
Figur 5: Lenvik - personoppføringer (56) fordelt på folketellinger og bosted/gårdsnavn.

Tabell 1: Lenvik; selekterte personoppføring fordelt på sted og folketellinger.

sted	Folketelling 1865	folketelling 1975	Folketelling 1900	folketelling 1910	sum
Sandneshamn	1	1			2
Sultindvik indre		1			1
Målsjord			1		1
Lindberget	2	2			4
Fagernes	1	1			2
Fagerlid	2				2
Vasshaug nedre		1			1
Kisteelv	1	1			2
Rokstad			1		1
Gavlen	1	1			2
Kårvik	1				1
Nygård				1	1
Sand	1				1
Baltestad		1			1
Finnsnes			1		1
Skogen			2	1	3
Nerli			1	1	2
Grønli	1				1
Vasshaug	2				2
Grasmyr		1			1
Kvannlimo			1	1	2
Veelvbakken			1	1	2
Tømmerelvbakk	1				1
Kvanås	1				1
Svartfjell	1	1			2
Nymo	2	1			3
Skreddernes			1	1	2
Lysnes indre		3			3
Bukkemo	2	1			3
Lysnes ytre			1	1	2
Myrgam			1		1
Nordvik				2	2
Sum	20	16	11	9	56

For Målselv kommune er det samlet 138 personoppføringer i folketellingene, fordelt på 66 steder.

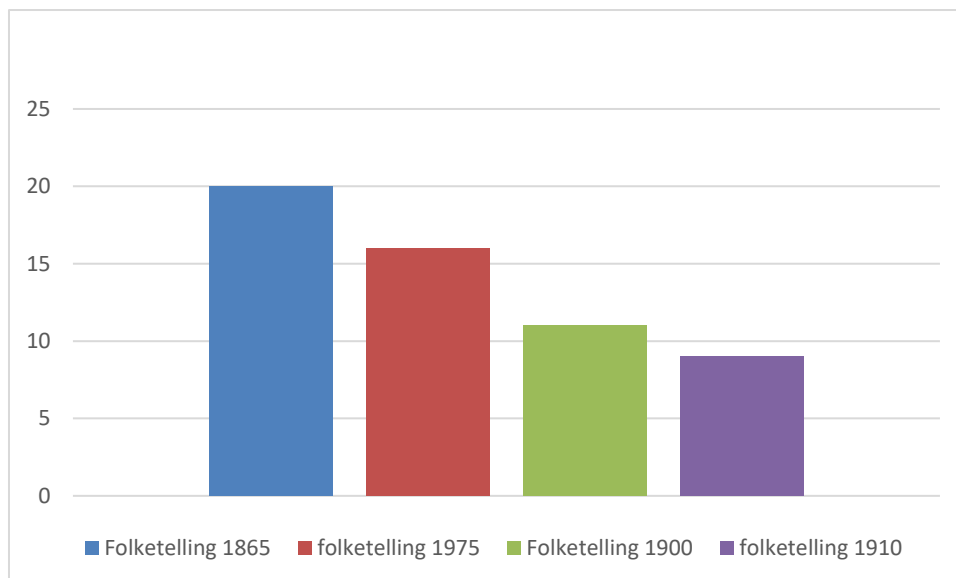
Figur 6: Målselv - personoppføringer fordelt på folketellinger og bosted/gårdsnavn.

Tabell 2: Målselv - selekterte personoppføring fordelt på sted og folketellinger

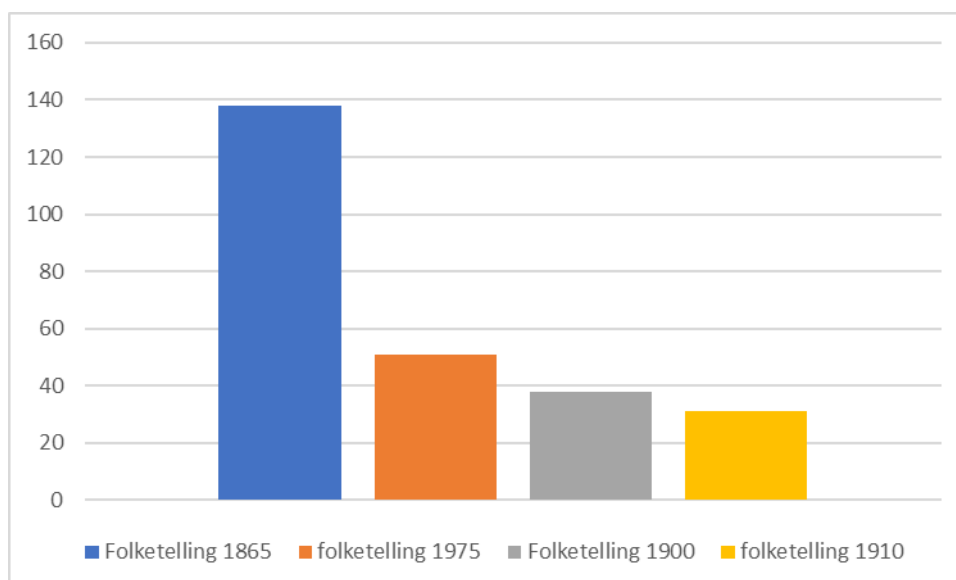
Sted	Folketelling 1865	folketelling 1975	Folketelling 1900	folketelling 1910	Sum
Målsnes		2			2
Hollendernes	1	2			3
Grunnes		1	2		3
Grunnes øvre				1	1
Luneborg	1				1
Sandmoen			1		1
Aspmoen			2		2
Seljehaugen			1	1	2
Skavåsen	1	2			3
Moen nedre	2	1	2		5
Moen Nedremo	2				2
Moen Nedremo				1	1
Skardalen søndre		1			1
Nilasheimen	1	1			2
Brorstad		2			2
Storbakken		1			1
Olsborg	2	1			3
Sollia				2	2
Bjørkli Østre	5	2	1		8
Bjørkli østre		1	2		3
Holmesletten	1	1			2
Kaldbekken	1	1	1		3
Moen	2				2
Rongnmo	3			1	4
Nordre Rognmo			1		1
Søndre Rognmo		3			3
Fosshaug	1				1
Fosslia		2			2
Nordmoen	1				1
Elverum	1				1
Grimso	1	1		1	4
Møkleby	1	1			2
Grøtte	1	1			2
Finnsund	1				1
Rusta/Rosten	4	2	1		7
Øvre Fleskmoen	1				1
Nedre Fleskmoen	2				2
Øvre Rossvoll	1				1
Rossvoll		1			1
Storlia	1	1			2
Kvannlia	3	2	1		6
Karlstad			2		2
Pusholm	1	1			2

Kjæredalen			1		1
Pusserabben				1	1
Sommerbakken	1				1
Bjørkmoen		1			1
Brattlid		1			1
Fagermo			2		2
Fagernes				1	1
Grønvoll			2	1	3
Heggeli			2	2	4
Heimdal				1	1
Karlsruud			1		1
Lian			3	2	5
Lillevann	1		1		1
Mauksund	1				1
Myrbakken			2		2
Nordstrand				1	1
Seljemoen				1	1
Tverrelvmo				1	1
Ødefjeld	1	1			2
Ørbanken	1				1
Maukstad	1				1
Kongsli	2	1			3
Uleberg	1				1
Sum	51	38	31	18	138

Som det går fram av figurene 7 og 8 viser folketellingene en klart synkende tendens i begge kommuner. Lenvik har 20 aktuelle oppføringer i 1865 mens folketellingen fra 1910 bare har 9. Likeledes viser folketellingene fra 1865 i Målselv 138 oppføringer. I 1910 er disse redusert til 31. Dette kan ha sammenheng med at de som er oppført i 1865 er flyttet ut av kommunen eller er døde, og at det ikke har vært et tilsvarende tilsig i ettertid. Endringene kan også skyldes at kvensk/norsk-finsk identitet er underkommunisert i materialet i senere folketellinger. Det ligger ikke innenfor oppdragets mandat å forklare denne utviklingen, men forklaringsfaktorer i de rådende samfunnsforhold kan ha hatt innvirkning. For eksempel kan det ha sammenheng med hvem som foretok registreringene og hva innbyggerne selv opplevde som mest ønskelig å bli registrert som (se Myrvoll m.fl. 2018). En måte å undersøke dette på ville være å søke opp de aktuelle personoppføringene i 1865 i de etterfølgende folketellingene. En slik dybdestudie har det ikke vært rom for innenfor rammene til dette prosjektet.

Figur 7: Lenvik; Selekterte personopføringer fordelt på folketellinger.

Figur 8: Målselv; Selekterte personopføringer fordelt på folketellinger.

Som nevnt ble de aktuelle personopføringerne også undersøkt med tanke på språklig eller etnisk kategorisering. Av de selekterte med aktuell stilling og stand og fødested i Sverige eller Finland er det flere som er kategorisert som *lap*, *find*, *lapisk*, *finsk*, *quæn*, *kven* eller bare forkortelsene *k* (kvensk) eller *f* (*finsk*). Som kjent kan disse bestemmelsene være noe vilkårlige. Det er derfor vanskelig å benytte disse kategoriseringene som sikre markører for samisk eller kvensk/norsk-finsk etnisitet. De betegnelsene som trolig har størst sannsynlighet for å vise til kvensk/norsk-finsk etnisitet er *quæn*, *kvæn*, *kven* eller *k*. Bosteder som hadde personopføringer med disse betegnelsene ble derfor selektert i tilknytning til personopføringerne. Av de 98 selekterte bostedene (tabell 2), hadde 39 bosteder personopføringer markert som *quæn*, *kvæn*, *kven* eller *k*; 14 i Lenvik og 25 i Målselv. Gårdsnavnene er listet opp i tabell 3. Grunnet store usikkerhet knyttet bruk av etnisk kategorisering i

folketellingene utelukker dette ikke at flere av de øvrige bostedene som er selektert kan ha potensial for kvensk/norsk-finsk bosetning. I potensialområdene er det angitt om personoppføringer har angitt etnisitet som enten kvensk eller samisk (i folketellingene angitt som kven, kvæn, lap, lappisk fastboende og lignende betegnelser eller forkortelser som k, lf, l). For personanføringer med nasjonalitet angitt uten etnisk informasjon (svensk eller finsk), er det notert i potensialvurderingene at det ikke er angitt etnisitet.

Tabell 3: Bosteder/gårdsnavn der det er registrert personoppføringer med etniske betegnelser; quæn, kvæn, kven eller k.

Lenvik	Målselv
Sandneshamn	Målsnes
Lindberget	Grunnes
Fagernes	Luneborg
Kisteelv	Skavåsen
Gavlen	Moen nedre
Kårvik	Brorstad
Nygård	Olsborg
Sand	Kaldbekken
Baltestad	Fosshaug
Grasmyr	Fosslia
Svartfjell	Nordmoen
Nymo	Finnsund
Lysnes indre	Rusta/Rosten
Bukkemo	Øvre Rossvoll
	Rossvoll
	Kvannlia
	Pusholm
	Sommerbakken
	Bjørkmoen
	Brattlid
	Mauksund
	Ørbanken
	Maukstad
	Kongsli
	Uleberg

Alle treff i folketellingene er digitalisert på kart basert på stedsnavn. Det er viktig å bemerke at slike avmerkinger på kart vil være omtrentlige. Nedenstående kart (Figur 9, 10 og 11) viser registreringer i folketellingene med angitt fødested Sverige eller Finland i Målselv og Lenvik kommune.

Figur 9: Personoppføringer med svensk eller finsk fødested i folketellingene av 1860, 1875, 1900 og 1910 i Lenvik kommune.

Figur 10: Personoppføringer med svensk eller finsk fødested i folketellingene av 1860, 1875, 1900 og 1910 i nordvestre del av Målselv kommune.

Figur 11: Personoppføringer med svensk eller finsk fødested i folketellingene av 1860, 1875, 1900 og 1910 i sørøstre del av Målselv kommune.

3.3 Lokalhistorisk litteratur

Det gjennomgåtte lokalhistoriske materiale fra Lenvik kommune beskriver ikke i nevneverdig grad kvenske innbyggere. I tingbøkene for Lenvik 1723-1800 nevnes qvæn åtte ganger, men uten at nærmere bosted for nevnte individer eller eierforhold knyttet til bygninger er nevnt. I personalhistorisk kildesamling for Lenvik og Hillesøy sogn år 1770 nevnes to kvenske innbyggere på en gård i Mons Elven (Målselv) rydning (Larsen og Rauø 1993). Denne er også omtalt i bygdebøkene for Målselv, her som sannsynligvis Grunnes. Det nevnes en rekke samiske personer og familier som kom fra Sverige og slo seg ned i Lenvik og ble bofaste i området (Rauø og Pedersen 1986, Rauø m.fl. 1987). Dette er verd å nevne ettersom datamaterialet i folketellingene omfatter alle individer med svensk og finsk fødested og at svenske samer som slo seg ned i området dermed vil inngå i datagrunnlaget. Den gjennomgåtte lokalhistoriske litteraturen for Lenvik har ikke store funn i forhold

til kvensk bosetning eller bygninger knyttet til dette. Det er også verd å bemerke at det ikke eksisterer bygdebøker for Lenvik og at det tilgjengelige materialet gjennomgått for denne rapporten har vært begrenset. Det er derfor viktig å understreke at manglende funn i de tilgjengelige lokalhistoriske kildene ikke betyr at det ikke har vært kvensk bosetning i området, hvilket også vises i de øvrige kildene.

Den gjennomgåtte lokalhistoriske litteraturen fra Målselv inneholder detaljrike beskrivelser av folk, historie og eiendommer. Særlig har bygdebøkene for Målselv gitt interessant informasjon om kvensk bosetning og historie i området. Ifølge Målselv bygdebok skjedde det en viss grad av kvensk innvandring til Målselv omkring midten av 1800 tallet. Det var både familier og enslige som flyttet til Målselv fra Sverige og Finland. Familiene slo seg ofte ned som innerster eller i små og primitive hytter, mens en del av de enslige fikk arbeid på større gårder. Det var også en del som beskjeftigede seg med tjærebrenning. Ifølge bygdebøkene var den kvenske bosetningen dog spredt og den kvenske befolkningen i liten grad en egen gruppe i området (Kiil 1976:120-121).

I bygdebøkene for Målselv er det noen områder som peker seg ut som potensielt interessante i forhold til kvensk bosetning: Øverbygd/Skjellet (Skillet/Skjellneset), Målsnes, Kjerresnes, Hollendernes, Grunnes, Gamnes i Rostadalen, Maukstad, Ørbanken og Sollia.

En kvensk mann ved navn Tomas Tomassen omtales om den første rydningsmannen i Øverbygd. Han hadde en stor barneflokk. I tillegg til å jakte og fiske var han bonde. Hans gård ble i 1834 omtalt som en av de beste i Målselv. Ifølge Målselv Bygdebok var Tomas og hans familie lenge de eneste som bodde i det området som ble kaldt Storskogen. Tomas og hans familie bodde på Skjellet og Tomas omtales som en imøtekommende og hjelpsom mann ifølge Eilert Sundt, gjengitt i Målselv bygdebok: «Da så de første søringer kom til Øverbygda, ble de tatt godt imot av folkene på Skjellet. De norske nybyggerne ville minnes ham lenge». En av Tomas' sønner ble boende på Skjellet, andre sønner fikk dyrkingsjord på Gamnes i Rostadalen, på Skjeggesnes og Maukstad (Kiil 1976:97-98). Om Maukstadgårdene står det at de ble ryddet av Anders Tomassen Skillet, sønn av Tomas Tomassen. Han solgte til en annen kvensk mann, Ola Kvæn, og ble deretter kårman hos Ole. Ifølge Sæter er Andersbakkerne i Maulstadlien navn etter Anders Tomassen. Det står videre at han satte opp det gamle stabburet som fortsatt sto da boken ble skrevet (Sæter 1926:147). Om Gamnes står at det en annen sønn av Tomas, Johannes, bosatte seg der. Han døde barnløs (Sæter 1926:174).

I en overordnet beskrivelse av den kvenske befolkningen i Målselv omtales kvenene i Øverbygd området som de mest velhavende og veletablerte kvenner. Presten i Målselv beskriver i 1867 kvenene i Øverbygd som de «beste» kvenene, hvorav flere var veletablerte gårdbrukere. De snakket både kvensk, norsk og samisk. I nedre Målselv, nedenfor fossene, omtales 12 familier, som stort sett levde i fattigdom og hvor bare noen forsto litt norsk.

Områder på begge sider av Målselvfjorden, eksempelvis Målsnes og Kjerresnes omtales også som områder med kvensk befolkning. På Hollendernes var det også kvenske rydningsfolk. Om ulike talemål i Målselv skrives det slik i Målselv Bygdebok: «På de nederste gårdene som Målsnes-Kjerresnes kunne ikke samisk og kvensk (finsk) talemål, som opprinnelig må ha vært eneherskende her, i det lange løp holde stand» (Kiil 1976:122).

Andre områder som nevnes i den lokalhistoriske litteraturen er Skavås, hvor den første eieren var en svensk kven ved navn Henrik Samuelsen og hustruen Marit (ikke oppgitt etnisitet). En del av Skavås, Lian, ble solgt fra til en annen kven, Erik Mortensen, som flyttet til området på 1880-tallet. Familien

klarte seg godt og kjøpte seinere søndre Seljehaug og hadde da to bruk, som ble overtatt av barna (Sæter 1926:70). Det omtales også en kven, Henrik Middelsen i Rusta, som hadde pantsatt et tjærebruk.

Fra Målselv bygdebok, gårdsbok 2-3 er det nevnt kvenske individer og familier under en rekke gårds- og bruksnumre. Mange av disse er beskrevet som husmenn, men det er også nevnt flere innerster, fattiglem og lignende, som ikke har hatt råderett over bygningsmasse. Disse har ikke blitt tatt med Disse opplysninger vil i høy grad sammenfalle med opplysninger fra folketellingene. På følgende gårder står det omtalt kvensk bosetning som husmenn eller gårdeiere i gårdsbok 2-3 (Eilertsen 1982, Haugli 1990):

Gr.nr. 1 og 120 Målsnes.

Br.nr 18: Ørbanken. Kvenske beboere registrert i 1865, husmann og skoghugger Nils Vikstrøm Pedersen og Kristine Albertine, født i hhv. Sverige og Finland.

Gr.nr. 3 Grunnes.

Br.nr. 1 Grunnes. Her bodde snekker og husmann uten jord Mikkel Hansen, født i Lenvik.

Br.nr. 3: Øvre Grunnes. Her bodde en Gustav Kven, som var husmann med jord og hadde både kyr, sauer og geiter.

Gr.nr. 4 Luneborg

Br.nr 10 Luneborg. I eget hus på bruket bor i 1865 en kvensk mann, Johan Fredriksen, født i Sverige med ektefelle og barn.

Gr.nr. 8 Skavåsen

Br.nr. 2: Skavåsen bodde det en kvensk man, Henrik Samuelsen. Han var født i 1802 i Sverige, og ble registret i folketellingene 1865.

Gr.nr. 11 Nedre Moen

Br.nr. 3 Nedre Moen: Her omtales en kven, Tjære-Gustav, som er husmann og bor med familie.

Gr.nr. 17 Olsborg

Br.nr. 2 Olsborg søndre. Her bodde det i 1865 to husmannsfamilier uten jord. Den ene familien besto av vedhugger Andreas Isaksen og Maria Johansdatter, begge kvener født i Sverige.

Gr.nr. 18 Sollia

Br.nr. 6 Sollid, tidligere kaldt Myrbakken. Solgt i 1888 til kvenen Isak Johannessen, som var kommet til Norge i 1872 og bodde der som husmann før han kjøpte jorden.

Br.nr. 7: Heggelid: Kjøpt av svensk kven, Fredrik Mosesen, i 1877 og overdratt til sønnen i 1920.

Gr.nr. 21 Holmsletta

Kvenen Lars Abrahamsen født i Balsfjord bodde her i 1865 med samisk ektefelle. Det står ikke angitt bruksnummer.

Gr.nr. 33 Nordmoen

Br. nr. 8 Asphaug. Husmannsplass med kvensk husmor, Marie Olufsdatter, født i Sverige.

Gr.nr. 92 Rostamoen

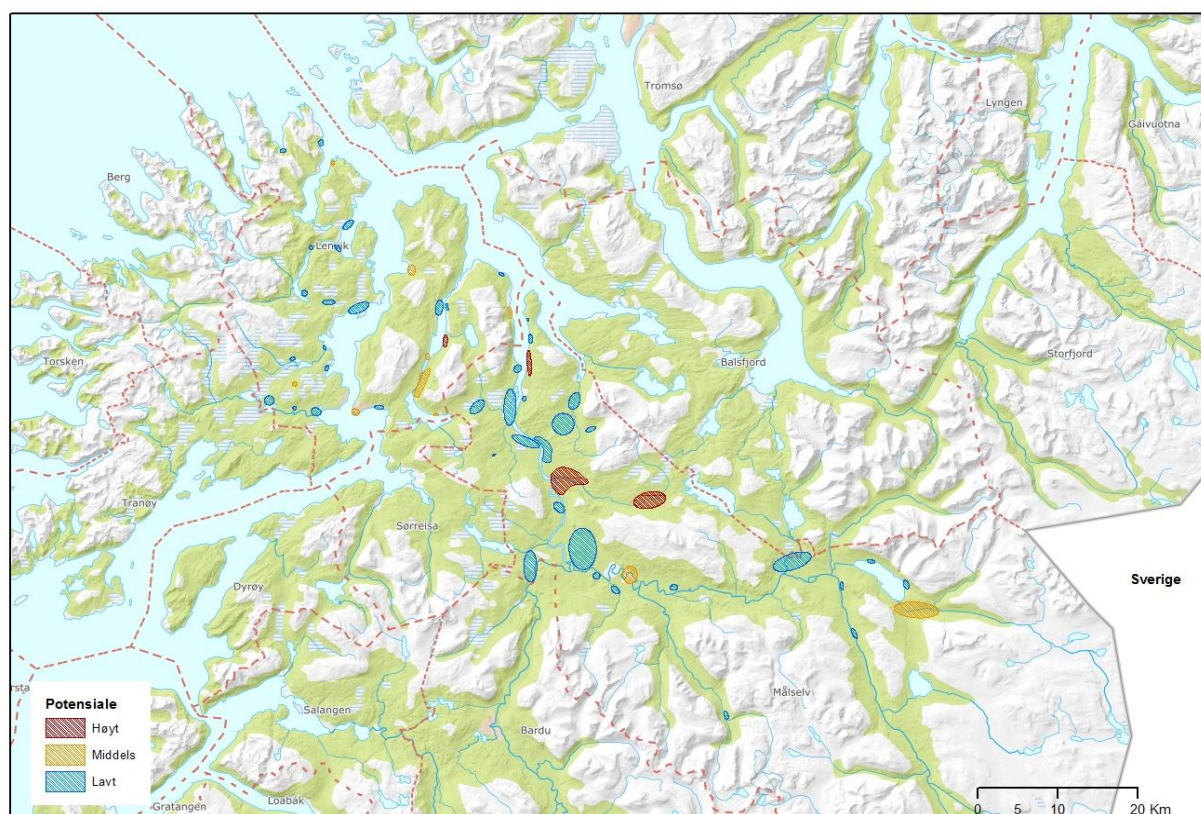
Den første som bosatte seg her var en same eller kven ved navn Peder Pedersen.

Gr.nr. 110 Tverrelvmo.

Her kom det på 1870-tallet en kven, Johan Oscar fra Sverige og slo seg ned med enken som bodde der. Det er ikke angitt bruksnummer.

4 Potensialområder

I Lenvik og Målselv kommuner er det funnet grunnlag for å definere til sammen 56 områder hvor det er potensiale for eldre kvenske/norsk-finske bygninger (fig. 12, 13, 14 og 15). I Lenvik befinner disse seg langs kysten, ved Rossfjord og på begge side av Gisundet, samt ved Rossfjorden, Finnfjorden og Finnfjordeidet. I Målselv er potensialområdene hovedsakelig lokalisert langs Målselvfjorden, Målselva samt sidedalene øst og vest for Målselva. Flere av områdene har blandet bosetning; og både Friis etnografiske kart av 1961 og 1890 samt folketellingene av 1860, 1875, 1900 og 1910 viser ulike konstellasjoner av samisk, kvensk og norsk bosetning. Områdene hvor det vurderes å være potensial for eldre kvensk/norsk-finske bygninger er følgelig for en stor del etnisk sammensatte områder. Potensialområdene er vurdert ut fra kriteriene angitt i avsnitt 2.2.5. Det er verd å bemerke at det ikke bare områder som er vurdert å ha høyt potensial som er relevant å se nærmere på med tanke på funn av eldre kvenske/norsk-finske bygninger. Områder med enkelte SEFRAK-registreringer vil i henhold til potensialkriteriene bli vurdert til lavt potensial, men enkelte bygninger kan likevel være verneverdige kvenske/norsk-finske bygninger.

Figur 12: Oversikt over de identifiserte potensialområdene for eldre kvenske/norsk-finske bygninger i Lenvik og Målselv.

4.1 Lenvik kommune

4.1.1 Sandneshamn og Indre Sultindvik

Potensialområdet omfatter strekningen Sandneshamn-Indre Sultindvik. Gårdene Solbakken, Nyheim og Bjørli er også innlemmet i potensialområdet da disse ligger under henholdsvis Sandneshamn- og Indre Sultindvik-gårdene.

I folketellingene fra Sandneshamn er det en personoppføring i 1865 og en i 1875. På begge oppføringer er etnisitet oppført som kvensk. I indre Sultindvik er det en personoppføring i folketellingene fra 1875, uten registrert etnisitet.

Det er registrert en rekke eldre bygninger i Sandneshamn og Indre Sultindvik, totalt 13 SEFRAK-registreringer. I Sandneshamn og Solbakken er det oppført 9 SEFRAK-bygninger fra slutten av 1800-tallet og fra 1900-tallet. I Indre Sultindvik er det fire SEFRAK-registrerte bygninger, alle datert til 1900-tallet.

Det er for øvrig verdt å merke seg at det befinner seg ytterligere SEFRAK-registrerte bygninger like sør og nord for potensialområdet.

SEFRAK-ID: 1931-0001-010, 1931-0001-011, 1931-0001-012, 1931-0001-013, 1931-0001-014, 1931-0001-015, 1931-0001-017, 1931-0001-018, 1931-0001-019, 1931-0001-021, 1931-0001-024, 1931-0001-025, 1931-0001-026.

Potensiale: Middels

4.1.2 Målsjord

I folketellingene fra 1900 er det en personoppføring på Målsjord. Det er ikke registrert etnisitet.

Innenfor potensialområdet er det to SEFRAK-registrerte bygninger, hvorav ett er et bolighus fra slutten av 1800-tallet, samt et fjøs datert til 1900-tallet.

SEFRAK-ID: 1931-0001-068, 1931-0001-072

Potensiale: Lavt

Figur 13: Potensialområder i Lenvik kommune.

4.1.3 Linberget

I Friis-kartene fra 1861 er det markert ett kvensk hushold i området som i dag utgjør Linberget/Lingård. I folketellingene er det totalt fire personoppføringer på Linberget, herav to oppføringer i 1865 og to i 1875. Det er samme to personnavn som er oppført i begge folketellingene. Den ene er oppført som kvensk/svensk, den andre som svensk (hans kone).

På Linberget står det en SEFRAK-registrert fjøsbygning fra 1800-tallets fjerde kvartal. Øvrige SEFRAK-bygninger er registrert som revet.

SEFRAK-ID: 1931-0004-051

Potensiale: Lavt

4.1.4 Steinmo og Seljebakken

Potensialområdet strekker seg langs østsiden av Rossfjordvatnet, fra Seljebakken i sør, via Steinmo frem til Eineneset.

I Friiskartene av 1861 er det oppført tre kvenske husholdninger i området som i dag utgjør gårdene Steinmo og Seljebakken. Det er unikt for området med tre tette registreringer på Friis' kartene på et slikt avgrenset område.

I det samme området er det flere registrerte SEFRAK-bygninger fra 1800-tallet og 1900-tallet. På de to brukene på Seljebakken står det henholdsvis våningshus og fjøs, og våningshus og sjå, alle fra 1800-tallets 3. kvartal.

På Steinmo er det registrert 6 stående bygninger, alle fra 1900-tallet.

Potensiale: Høyt

SEFRAK-ID: 1931-0006-022, 1931-0006-023, 1931-0006-024, 1931-0006-025, 1931-0006-027, 1931-0006-029, 1931-0006-030, 1931-0006-031, 1931-0006-032, 1931-0006-033, 1931-0006-034, 1931-0006-043, 1931-0006-045, 1931-0006-046, 1931-0006-047, 1931-0006-048

4.1.5 Finnfjordeidet (Fagernes-Nedre Vasshaug)

Potensialområdet omfatter deler av Finnfjordeidet, nærmere bestemt fra Fagernes i sør til Nedre Vasshaug i nord. I dette området fins det flere oppføringer i Friis-kartene, folketellingene og SEFRAK-registeret som til sammen antyder et visst potensiale for kvenske bygninger.

I Friis-kartene av 1861 er det registrert totalt fire kvenske hushold i området. Disse befinner seg på eller nær Fagernes, Myrmo, Sætermoen samt nær Løvmo på Nedre Vasshaug.

I folketellingene fra 1865 og 1875 er det i tillegg flere personoppføringer innenfor potensialområdet. På Fagernes er det en oppføring i 1865 og en i 1875, begge anført som kven. Fagerli og Nedre Vasshaug er det i 1865 to personoppføringer på hver av gårdene. Registreringene på Fagernes er oppført som kven, de øvrige er anført som samisk.

Det er en rekke SEFRAK-registrerte bygninger innenfor potensialområdet, datert slutten av 1800-tallet og første halvdel av 1900-tallet.

SEFRAK-ID: 1931-0007-003, 1931-0007-004, 1931-0007-005, 1931-0007-006, 1931-0007-010, 1931-0007-011, 1931-0007-013, 1931-0007-014, 1931-0007-015, 1931-0007-016, 1931-0007-017, 1931-

0007-019, 1931-0007-021, 1931-0007-023, 1931-0007-024, 1931-0008-001, 1931-0008-019, 1931-0008-020, 1931-0008-021, 1931-0008-022, 1931-0008-023, 1931-0008-043, 1931-0008-05, 1931-0008-054, 1931-0008-055.

Potensiale: Middels

4.1.6 Fagerli

På Fagerli er det to personoppføringer i folketellingene fra 1865. Begge er anført som samisk.

Det ligger tre SEFRAK-registrerte bygninger innenfor potensialområdet, herunder to fjøs og et våningshus fra 1900-tallet. Det ligger i tillegg flere SEFRAK-bygninger øst for det markerte området, på gården Blomli.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1931-0008-063, 1931-0008-064, 1931-0008-065

4.1.7 Rokstad og Nygård

Potensialområdet omfatter Rokstad og Nygaard, beliggende på nordvestsiden av Rossfjordvatnet. Nygaard-brukets beliggenhet er uklar og det hefter derfor noe usikkerhet rundt potensialområdets nordre avgrensning.

I folketellingene av 1900 er det en personoppføring på Rokstad, og i 1910 er det oppført en person på Nygaard. Ingen etnisitet er angitt.

Det ligger 6 SEFRAK-bygninger innenfor potensialområdet. På Nygård er det registrert et våningshus fra begynnelsen av 1900-tallet, mens på Rokstad ligger det våningshus, fjøs, sjå og naust, alle fra 1900-tallet.

Potensiale: Lavt.

SEFRAK-ID: 1931-0004-001, 1931-0004-002, 1931-0004-005, 1931-0004-003, 1931-0004-008, 1931-0004-011.

4.1.8 Kistelv

I Kistelv er det to oppføringer i folketellingene; en i 1865 og en i 1875. Den ene er anført som kvensk den andre har ikke angitt etnisitet.

Det er ikke registrert SEFRAK-bygninger innenfor dette eller nærliggende områder.

Potensiale: Lavt

4.1.9 Gavlen

Potensialområdet omfatter Gavlen, herunder underbrukene Haugen og Rødvika.

På Gavlen er det til sammen to personoppføringer i folketellingene, en i 1865 og en i 1875, begge som kvensk.

Det står 10 SEFRAK-bygninger innenfor potensialområdet, hvorav de fleste er datert til slutten av 1800-tallet og 1900-tallets første halvdel. Det er i tillegg registrert et naust som skal være oppført tilbake til 1700-tallet.

Potensiale: Middels

SEFRAK-ID: 1931-0028-131, 1931-0028-132, 1931-0028-134, 1931-0028-135, 1931-0028-137, 1931-0028-138, 1931-0028-140, 1931-0028-141, 1931-0028-142, 1931-0028-143

4.1.10 Kårvika og Vedelvbakken

I folketellingene av 1865 er det en personoppføring i Kårvika, og på Vedelvbakken er det en oppføring i folketellingene fra henholdsvis 1900 og 1910. Personoppføringen i Kårvika er anført som kvensk. Personoppføringene er Vedelvbakken er anført uten etnisk betegnelse.

Innenfor potensialområdet er det en rekke SEFRAK-registrerte bygninger, totalt 15 oppføringer av våningshus og ulike typer gårds- og driftsbygninger datert til slutten av 1800-tallet og første halvdel av 1900-tallet. Det skal imidlertid understrekes at det er en generelt stor tetthet av SEFRAK-registrerte bygninger innenfor hele Kårvik/Kårvikhamn, og at potensialet for kvenske/norsk-finske bygninger også kan være til stede utenfor det definerte området.

Potensiale: Middels.

SEFRAK-ID: 1931-0014-005, 1931-0014-006, 1931-0014-007, 1931-0014-008, 1931-0014-009, 1931-0014-010, 1931-0014-011, 1931-0014-012, 1931-0014-013, 1931-0014-014, 1931-0014-015, 1931-0014-016, 1931-0014-017, 1931-0014-018, 1931-0014-019, 1931-0014-020, 1931-0014-021, 1931-0014-022

4.1.11 Finnsnes og Nordvik

I folketellingene for 1900 er det en personoppføring på Finnsnes, og i Nordvik er det i 1910 registrert to personer. Det er ikke angitt etnisitet.

Det fins et større antall SEFRAK-registrerte bygninger på Finnsnes (gnr 44), der hovedmengden ligger innenfor strekningen Lia og Finnsnesodden. Å gi en presis avgrensning av potensialområdet på Finnsnes er svært vanskelig, da det er uklart hvilken del av «Finnsnes» den ene personoppføringen stammer fra. Potensialområdet har dermed fått en vid utstrekning, og omfatter de vestre og søndre delene av tettstedet, fra Bjørnhineset, via Finnsnesodden og til Karoliusbukta. Disse områdene utgjør i stor grad «gamle Finnsnes». Imidlertid kan heller ikke områdene lengre nord og nordøst på Finnsnes fullstendig utelukkes å ha et visst potensiale for kvenske/norsk-finske bygninger.

Det er totalt 42 SEFRAK-oppføringer innenfor det definerte potensialområdet, de fleste datert til 1900-tallet.

Potensiale: Middels

SEFRAK-ID: 1931-0010-002, 1931-0010-003, 1931-0010-005, 1931-0010-008, 1931-0010-011, 1931-0010-012, 1931-0010-013, 1931-0010-014, 1931-0010-015, 1931-0010-016, 1931-0010-018, 1931-0010-019, 1931-0010-020, 1931-0010-022, 1931-0010-025, 1931-0010-027, 1931-0010-028, 1931-0010-029, 1931-0010-031, 1931-0010-033, 1931-0010-035, 1931-0010-036, 1931-0010-037, 1931-0010-038, 1931-0010-039, 1931-0010-041, 1931-0010-042, 1931-0010-043, 1931-0010-047, 1931-

0010-048, 1931-0010-049, 1931-0010-053, 1931-0010-072, 1931-0010-073, 1931-0010-074, 1931-0010-075, 1931-0010-076, 1931-0010-077, 1931-0010-080, 1931-0010-082, 1931-0010-084, 1931-0010-093

4.1.12 Skogen

I folketellingene for Skogen er det to personoppføringer i 1900 og en oppføring i 1910. Det er ikke anført etnisitet. Potensialområdet omfatter hele gnr 46.

Innenfor det definerte potensialområdet ligger det til sammen åtte SEFRAK-registrerte bygninger, alle fra 1900-tallet. Sju av bygningene fra århundrets første kvartal.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1931-0011-001, 1931-0011-003, 1931-0011-004, 1931-0011-005, 1931-0011-010, 1931-0011-026, 1931-0011-027, 1931-0011-028, 1931-0011-029, 1931-0011-040

4.1.13 Nerli

På Nerli er det totalt to personoppføringer i folketellingene, en i 1900 og en i 1910. Begge er anført som samisk. Det er ingen SEFRAK-registrerte bygninger i området.

Potensiale: Lavt

4.1.14 Grønlia

I Grønlia er det en personoppføring i folketellingene av 1865. Personen er anført som samisk.

Det står SEFRAK-bygning innenfor potensialområdet, tilhørende gården Høiden i Grønlia. På samme gårdstun er det registrert de delvis nedrevne restene av en sjå (ruin) tilhørende samme gårdstun. For ytterligere info om bygningene henvises det til Askeladden.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1931-0404-002

Askeladden ID: 177971

4.1.15 Vasshaug og Nilsneset/Myrgam

På Vasshaug er det oppført to personoppføringer i folketellingene fra 1865, begge registrert som samisk. I 1900 er det registrert en person på Nilsneset (Myrgam), anført som samisk.

På Vasshaug (Østgården) fins det en SEFRAK-registrert bygning som er datert til 1800-tallet, fjerde kvartal. Det er ikke registrert noen eldre bygninger på Nilsneset/Myrgam.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1931-0404-008

4.1.16 Grasmyr

I folketellingene av 1875 er det en personoppføring på Grasmyr. Personen er anført som kven.

Det er registrert totalt 17 SEFRAK-bygninger på Grasmyr og tilstøtende underbruk i nord og sør, alle fra 1900-tallet. De fleste bygningene er fra 1900-tallets andre kvartal.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1931-0023-036, 1931-0023-037, 1931-0023-038, 1931-0023-039, 1931-0023-040, 1931-0023-041, 1931-0023-042, 1931-0023-043, 1931-0023-044, 1931-0023-045, 1931-0023-046, 1931-0023-048, 1931-0023-049, 1931-0023-050, 1931-0023-051, 1931-0023-052.

4.1.17 Kvannlimoen

Folketellingene viser totalt to personoppføringer på Kvannlimoen, en i 1900 og en i 1910, begge som samisk.

Innenfor potensialområdet er det registrert to stående bygninger; et fjøs og våningshus fra hhv. 1900-tallets første og andre kvartal. Det skal også stå igjen ruiner etter en eldre fjøs på gården.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1931-0025-006, 1931-0025-007, (1931-0025-008)

4.1.18 Tømmerelvbakk

I folketellingene fra 1865 er det en personoppføring på Tømmerelvbakk, anført som samisk.

SEFRAK-registeret viser 3 eldre bygninger innenfor potensialområdet, herunder et våningshus, en do og en gammefjøs. De samme bygningene er registrert Riksantikvarens kulturminnedatabase (Askeladden). Det henvises til dette registeret for ytterligere opplysninger om lokaliteten.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1931-0025-030, 1931-0025-032, 1931-0025-033

Askeladden-ID: 177967

4.1.19 Kvannåsen

Folketellingene av 1865 har en enkelt personoppføring på Kvannås, anført som samisk.

Det er ingen SEFRAK-bygninger innenfor potensialområdet.

Potensiale: Lavt

4.1.20 Svartfjell

Folketellingene viser to personoppføringer på Svartfjell, en i 1865 og en i 1875, begge anførsle er kvensk.

SEFRAK-registeret viser ingen eldre bygninger innenfor potensialområdet, kun tre ruiner etter bolighus, sjå og fjøs, på henholdsvis Molund og Toften.

Potensiale: Lavt

4.1.21 Lysnes indre

På indre Lysnes er det tre personoppføringer i folketellingene av 1875, to anført som kvensk og en har ikke angitt etnisitet.

Det er ikke registrert SEFRAK-bygninger innenfor potensialområdet.

Potensiale: lavt

4.1.22 Bukkemo

I folketellingene er det funnet tre personoppføringer på Bukkemo; to i 1865 og en i 1875. To av disse er anført som samisk og en som kven.

Det er ikke registrert SEFRAK-bygninger innenfor potensialområdet.

Potensiale: Lavt

4.1.23 Nymoen

På Nymoen er det funnet tre personoppføringer i folketellingene; to i 1865 og en i 1875. Registreringen i 1875 er anført som kvensk, de to andre som samisk.

Det er ikke registrert SEFRAK-bygninger i dette området.

Potensiale: Lavt

4.1.24 Lysnes ytre

På ytre Lysnes er det to personoppføringer i folketellingene; en i henholdsvis 1900 og 1910. Det er ikke angitt etnisitet.

Det befinner seg en SEFRAK-bygning innenfor potensialområdet. Bygningen, som er et gammelt eldhus, er udatert.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1931-0017-022

4.1.25 Skreddernes

På Skreddernes er det til sammen to personoppføringer i folketellingene av henholdsvis 1900 og 1910. Det er ikke angitt etnisitet.

Det hefter usikkerhet til gårdens beliggenhet, da Skreddernes ikke lengre er å finne i moderne kartoppføringer. Gården, tilhørende gnr 82, antas å ha ligget innenfor strekningen Finnkråkan-Seljeneset/Guribogan, men potensialområdets ytre grenser bør derfor ikke ansees som absolutt.

Det står 16 SEFRAK-bygninger innenfor potensialområdet. Foruten to bygninger datert til 1800-tallets fjerde kvartal, er samtlige oppført på begynnelsen av 1900-tallet. Det befinner seg ytterligere SEFRAK-bygninger like nordøst og sørvest for potensialområdet. Gitt Skreddernes-gårdens noe usikre plassering, kan bygninger som befinner seg like utenfor potensialområdet også være av interesse.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1931-0020-015, 1931-0020-016, 1931-0020-020, 1931-0020-021, 1931-0020-022, 1931-0020-023, 1931-0020-024, 1931-0020-025, 1931-0020-027, 1931-0020-028, 1931-0020-029, 1931-0020-030, 1931-0020-033, 1931-0020-035, 1931-0020-036, 1931-0020-058

4.1.26 Sand

Folketellingene fra 1865 viser en personoppføring på Sand. Personen er anført som kvensk.

Potensialområdet omfatter gårdene Elvelund, Dalsgård og Nedregård, og det er her registrert til sammen fire bygninger i SEFRAK-registeret. Bygningene er fra 1900-tallet, der to av tre er bygget i århundrets andre kvartal.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1931-0028-048, 1931-0028-049, 1931-0028-060, 1931-0028-061.

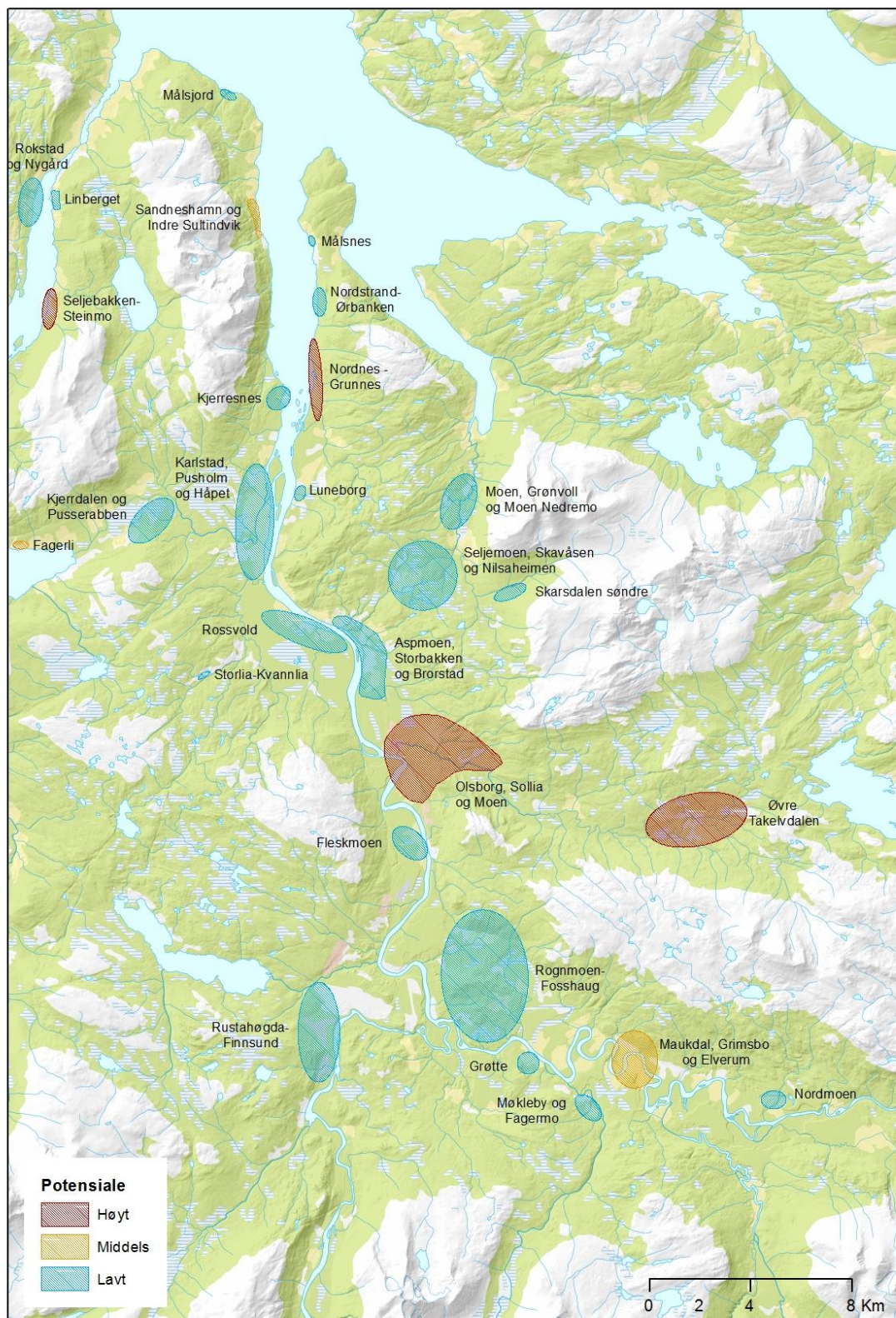
4.1.27 Baltestad

På Baltestad er det en personoppføring i folketellingene fra 1875. Personen er anført som kvensk.

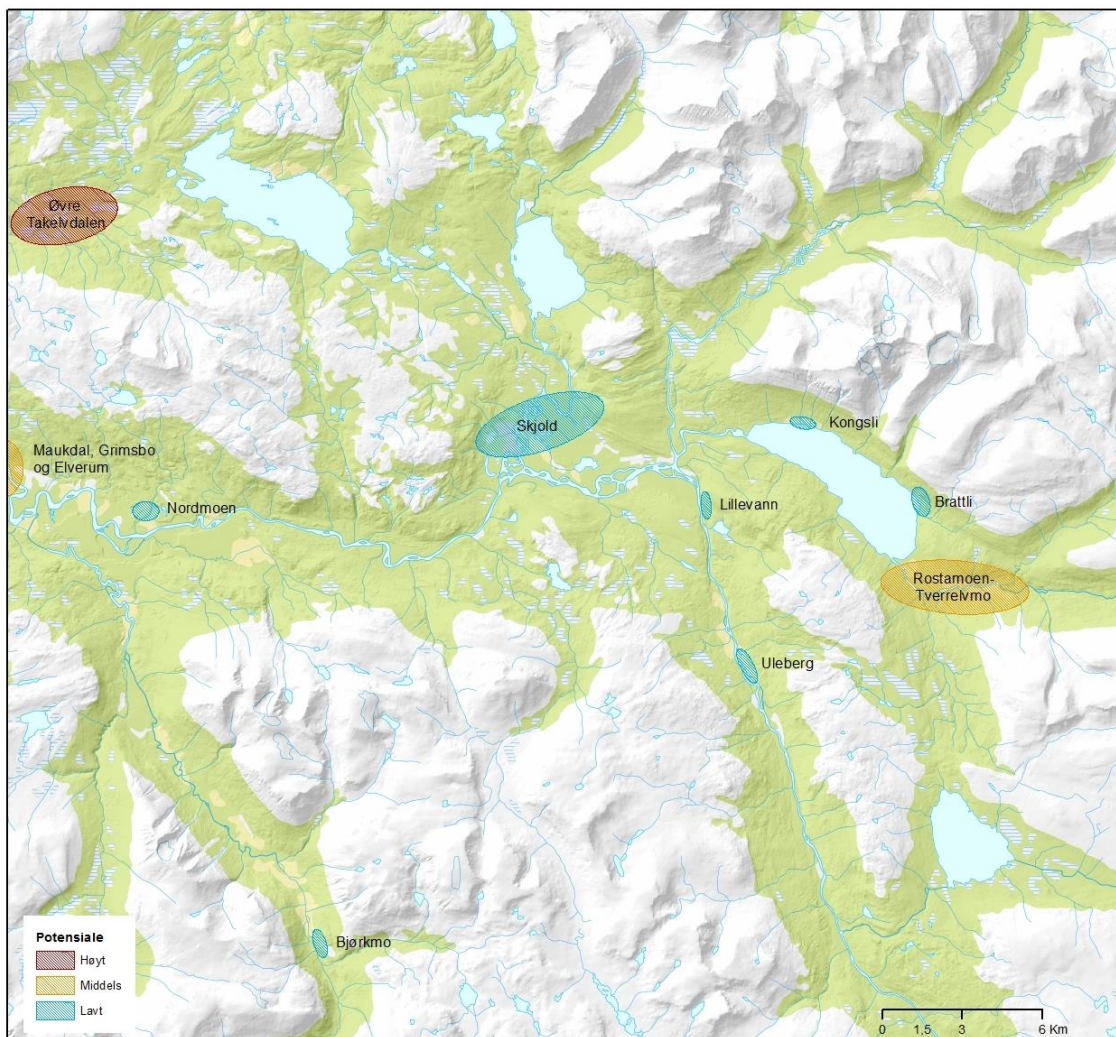
Det er ingen registrerte SEFRAK-bygninger innenfor potensialområdet.

Potensiale: Lavt.

4.2 Målselv kommune

Figur 14: Potensialområder i nordvestre del av Målselv kommune.

Figur 15: Potensialområder i sørøstre del av Målselv kommune.

4.2.1 Målsnes

Folketellingene viser to personoppføringer på Målsnes i 1875. Den ene er anført som kvensk, for den andre er det ikke angitt etnisitet.

På Målsnes gård er det registrert tre bygninger; to bolighus fra 1800-tallet, hhv. århundrets tredje og fjerde kvartal, samt et bolighus fra tidlig 1900-tall.

Dette området er også nevnt i den lokalhistoriske litteraturen som et område med kvensk bosetning.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1924-0113-029, 1924-0113-030, 1924-0113-031

4.2.2 Ørbanken og Nordstrand

I dette området er det til sammen to personoppføringer i folketellingene; en i 1865 (Ørbanken) og en i 1910 (Nordstrand). Personoppføringen i Ørbanken er registrert som kvensk. Det er ikke registrert

etnisitet på oppføringen i Nordstrand. Ørbanken er også nevnt i den lokalhistoriske litteraturen som et område med kvensk bosetning.

Innenfor potensialområdet er det 9 SEFRAK-registrerte bygninger, hvorav to tilhører Ørbanken og to ligger til Nordstrand. Alle bygningene er fra 1900-tallet.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1924-0113-066, 1924-0113-067, (1924-0113-072), 1924-0113-073

1924-0113-068, 1924-0113-069, 1924-0113-080, 1924-0113-070, 1924-0113-071

4.2.3 Nordnes, Hollendernes og Grunnes

Friis-kartene av 1890 viser til en kvensk husholdning i Nordnes-området, samt på Grunnes.

I folketellingene fra 1875 er det to personoppføringer på Hollendernes, samt en oppføring på Grunnes. På Grunnes er det også to personoppføringer i 1900. Oppføringen på Grunnes i 1875 er anført med kvensk etnisitet. For de øvrige er det ikke angitt etnisitet. På Grunnes øvre viser folketellingene av 1910 en personoppføring, uten angitt etnisitet. Både Grunnes og Hollendernes er nevnt i den lokalhistoriske litteraturen som et område med kvensk bosetning.

Innenfor potensialområdet er det registrert totalt 12 SEFRAK-bygninger. Det befinner seg tre SEFRAK-registrerte bygninger på Nordnes, hvorav to av bygningene er fra 1800-tallet, den tredje fra 1900-tallets første kvartal. På Grunnes er det to SEFRAK-bygninger fra 1900-tallets første og andre kvartal, og på Øvre Grunnes står det to eldre bygninger fra begynnelsen av 1900-tallet.

På Steinrud like nord for Nordnes står det et SEFRAK-registrert våningshus fra slutten av 1800-tallet. Gårdens nærhet til Nordnes, hvor Friis har markert et kvensk hushold, gjør at denne er tatt med i potensialområdet. Mellom Hollendernes og Grunnes, på gårdene Nyset og Leikneset, er det til sammen fire SEFRAK-bygninger fra 1900-tallet.

Potensiale: Høyt

SEFRAK-ID: 1924-0110-001, 1924-0110-002, 1924-0110-004, 1924-0110-005, 1924-0110-006, 1924-0110-007, 1924-0113-075, 1924-0113-076, 1924-0113-077, 1924-0113-078, 1924-0113-082, 1924-0113-083

4.2.4 Luneborg

Det er registrert en person på Luneborg i forbindelse med folketellingene i 1865, anført som kvensk. Dette er også nevnt i den lokalhistoriske litteraturen.

Innenfor potensialområdet er det registrert totalt fem SEFRAK-bygninger. Bygningene er alle bygget på 1900-tallet.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1924-0110-040, 1924-0110-041, 1924-0110-042, 1924-0110-043, 1924-0110-044

4.2.5 Moen nedre, Moen Nedremo og Grønvoll

Potensialområdet strekker seg fra Moen Nedremo (Nermoen) i sør til Grønvoll/Skjellstad i nord, og folketellingene viser flere personer med svensk/finsk bakgrunn i dette området. På Moen nedre er det oppgitt to personer i 1865, en i 1875 og to i 1900. To anføringer er kvensk. Det er også omtalt kvensk befolkning her i den lokalhistoriske litteraturen.

På Grønvoll er det totalt tre personoppføringer, hvorav to i 1900 og en i 1910. Det er ikke angitt etnisitet. På Moen Nedremo er det to personer med svensk/finsk bakgrunn i 1965, mot en i 1900, uten angitt etnisitet.

Det befinner seg totalt tre SEFRAK-registrerte bygninger i området. Det nordligste hører til Skjellstad, og omfatter et våningshus fra 1800-tallet. Til denne gården skal det også ligge et sommerfjøs fra samme tidsperiode. Bygningene er registrert som kulturminner, og det vises til Askeladden for ytterligere informasjon.

På Moen Nedremo er det registrert to bolighus fra 1800-tallet.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1924-0108-001, 1924-0108-010, 1924-0108-011

Askeladden-ID: 178060

4.2.6 Seljemoen, Skavåsen og Nilsaheimen

Friis-kartene av 1865 og 1890 viser begge til en kvensk husholdning ved Skavåsen.

Folketellingene fra området viser totalt tre personoppføringer på Skavåsen, fordelt på to og en oppføring i henholdsvis 1865 og 1875. En oppføring i 1865 og en i 1875 er anført som kvensk. Den siste anføringen har ikke angitt etnisitet. Dette området er også nevnt i den lokalhistoriske litteraturen. I 1900 er det en personoppføring på Seljehaugen, og en i 1910. Det er ikke anført etnisitet.

På Nilsaheimen, som ligger i potensialområdets sørøstre del, er det en personoppføring i 1865 og 1875, begge anført som samisk.

Det er ingen SEFRAK-registrerte bygninger innenfor det avmerkede potensialområdet.

Potensiale: Lavt

4.2.7 Skarsdalen søndre

I Skarsdalen søndre er det en personoppføring i folketellingene fra 1875, anført som samisk.

Det er ingen SEFRAK-bygninger registrert i dette området.

Potensiale: Lavt

4.2.8 Aspmoen, Storbakken og Brorstad

I Friis-kartene av 1890 er det registrert en kvensk husholdning i området mellom Brorstad og Storbakken.

Folketellingene fra 1875 har til sammen tre personoppføringer i området; to på Brorstad og en på Storbakken. I 1900 er det registrert to personer med svensk/finsk bakgrunn på Aspmoen. Det er ikke nevnt etnisitet i anføringene på Aspmoen og Storbakken. På Brorstad er begge personoppføringene anført som kvensk.

Det er kun en SEFRAK-bygning innenfor potensialområdet. Bygningen, som er et bolighus, ligger til Storbakken/Måselv og er fra 1800-tallet.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1924-0109-010

4.2.9 Olsborg, Sollia og Moen

Potensialområdet omfatter gårdene Olsborg, Sollia og Moen, samt Heggelia (tilhørende Sollia gård).

Friis har kartlagt en kvensk husholdning på Sollia i 1890.

I folketellingene av 1865 er det oppført to personer Olsborg, begge anført som kvensk, og to på Moen som er anført som samisk. I 1875 er det en oppføring på Olsborg, i 1900 er det oppført to i Heggelia og i 1910 finner man to personoppføringer i Sollia og to i Heggelia. Det er ikke anført etnisitet på disse. Sollia og Olsborg er også nevnt i den lokalhistoriske litteraturen som et område med kvensk bosetning.

Det er registrert til sammen 13 SEFRAK-bygninger innenfor potensialområdet, på gårdene Moen, Olsborg og Sollia. Bygningene er fra 1800-tallets tredje og fjerde kvartal, og består av våningshus, sjåer, et korntørkehus og andre typer driftsbygninger.

Potensiale: Høyt

SEFRAK-ID: 1924-0105-001, 1924-0105-002, 1924-0105-003, 1924-0105-004, 1924-0105-006, 1924-0106-001, 1924-0106-002, 1924-0106-003, 1924-0106-004, 1924-0106-005, 1924-0106-006, 1924-0106-007, 1924-0106-008

4.2.10 Rossvoll

Potensialområdet omfatter gårdene Rossvoll og Øvre Rossvoll.

Friis-kartene fra 1861 viser til en kvensk husholdning på Øvre Rossvoll. Folketellingene har en personoppføring på samme gård i 1865. I 1875 er den samme personen oppført på Rossvoll. Personoppføringen er anført som kvensk.

Det er ikke registrert SEFRAK-bygninger innenfor potensialområdet.

Potensiale: Lavt

4.2.11 Øvre Takelvdalen

Potensialområdet omfatter gårdene Bjørkli, Holmesletten, Kaldbekken, Myrbakken og Storneset/Litlevoll, og utgjør et relativt kompakt område i Øvre Takelvdalen.

I dette området er det registrert kvensk/finsk-norsk bosetning på flere gårder, både i folketellingene og Friis-kartene. Det kan se ut som at hovedvekten av oppføringene er fra tiden frem til 1900. Friis

registrerte til sammen tre kvenske husholdninger i Øvre Takelvdalen; en i 1861 og to i 1890. Disse ligger nær Holmesletten (1861 og 1890), samt i området mellom Storneset og Litlevoll (1890).

Folketellingene av 1865 har tre personoppføringer på Bjørkli østre, samt en på Holmesletten og Kaldbekken. I 1875 er det oppført to personer på Bjørkli østre, og på Holmesletten og Kaldbekken er det en personoppføring på hver av gårdene. I 1900 er det registrert til sammen tre personer på Bjørkli østre, en på Kaldbekken og to på Myrbakken. Alle registreringer på Bjørkli er anført som samisk. Registeringen på Holmesletten er også anført som samisk, men gift med kven. På Kaldbekken er en personoppføring kvensk, for de resterende to er det ikke angitt etnisitet. Det er heller ikke anført etnisitet på personoppføringene på Myrbakken. I den lokalhistoriske litteraturen er det også nevnt kvensk bosetning på Holmsletta. Som det fremkommer over, ser den eldre bosetningen i området ut til å være preget av blandet etnisitet, hvilket bør tas med i vurderingen av den eldre bygningsmassen.

Det er totalt fem SEFRAK-bygninger innenfor potensialområdet. Bygningene er alle datert til 1800-tallet, enten tredje eller fjerde kvartal, og omfatter våningshus, badstu, smie, fjøs og vedsjå. Fjøsbygningen på Bjørkli vestre er registrert som et automatisk fredet kulturminne (id 178157-1), og det henvises til Askeladden for ytterligere informasjon.

Potensiale: Høyt

SEFRAK-ID: 1924-0107-002, 1924-0107-003, 1924-0107-004, 1924-0107-005, 1924-0107-006.

Askeladden-ID: 178157-1

4.2.12 Kjerresnes

I Friis-kartene av 1861 er det registrert en kvensk husholdning på Kjerresnes. Det er ikke registrert SEFRAK-bygninger i området, foruten et kapell datert til 1800-tallets fjerde kvartal. Dette området er nevnt i den lokalhistoriske litteraturen som et område med kvensk bosetning.

Potensiale: Lavt

4.2.13 Karlstad, Pusholm og Håpet

I Friis-kartene av 1861 er det registrert en kvensk husholdning i området nær Håpet.

På Pusholm er det to personoppføringer i folketellingene; en i 1865 og en i 1875, den ene er anført som kvensk. På Karlstad er det oppført to personer på gården under folketellingene år 1900. Det er ikke anført etnisitet på disse oppføringene.

Det er ingen SEFRAK-bygninger i området.

Potensiale: Lavt

4.2.14 Storlia-Kvannlia

I Storlia og Kvannlia er det totalt sju personoppføringer i folketellingene. I Kvannlia er det registrert tre personer i 1865, to i 1875 og en i 1900. Tre av oppføringene er oppgitt som kven, to som norsktalende finne og en som samisk. I Storlia er det en personoppføring i folketellingene fra 1865. Vedkommende er oppført som samisk.

Det er ingen SEFRAK-bygninger innenfor potensialområdet.

Potensiale: Lavt

4.2.15 Kjerrdalen og Pusserabben

I folketellingene er det til sammen to personoppføringer innenfor potensialområdet. I Kjerrdalen er det oppført en person i 1900, og en Pusserabben i 1910. Det er ikke anført etnisitet på noen av disse.

Det er ingen SEFRAK-bygninger innenfor potensialområdet.

Potensiale: Lavt

4.2.16 Fleskmoen

Potensialområdet omfatter øvre og nedre Fleskmoen.

I folketellingene fra 1865 er det totalt tre personoppføringer innenfor potensialområdet; en på øvre Fleskmo og to på nedre Fleskmo. Det er ikke anført etnisitet.

Det er ikke registrert SEFRAK-bygninger i det aktuelle området.

Potensiale: Lavt

4.2.17 Rustahøgda og Finnsund

Friis-kartene av 1890 viser til en kvensk husholdning i nordre del av Rustahøgda.

På Rusta er det til sammen sju personoppføringer i folketellingene; fire i 1865, to i 1875 og en i 1900. Fire av disse er anført med kvensk etnisitet, mens tre er anført som samisk (samme person i ulike folketellinger). I Finnsund er det en personoppføring i folketellingene fra 1865. Denne er anført som kven.

Det er ikke registrert eldre bygninger innenfor potensialområdet.

Potensiale: Lavt

4.2.18 Rognmoen og Fosshaug

Potensialområdet strekker seg fra nordre Rognmoen og sørover via Fosslia og ned mot Fosshaugen.

I det aktuelle området er det til sammen elleve oppføringer i folketellingene. Det er fire registreringer i Rognmo; tre i 1865 og en i 1910. Det er en registrering på nordre Rognmo i 1900 og tre registreringer på søndre Rognmo i 1875. Det er ikke angitt etnisitet på disse. På Fosshaug er det registrert en person i 1865 og i Fosslia er det to oppføringer i 1875. Disse er alle registret som kvensk.

Det er registrert fire SEFRAK-bygninger innenfor potensialområdet. Disse ligger til Rognmoen (stabbur, 1800-tallet), Rognmoen nordre (stue, 1800-tallet) Fosshaug (våningshus, 1800-tallet) samt Molund (bolighus, 1800-tallet). Potensialområdet er stort og det er lav tetthet av SEFRAK registreringer. I henhold til potensialkriteriene er dette området derfor vurdert å ha samlet lavt potensial. Enkelte bygninger kan likevel være relevante å se nærmere på.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1924-0301-003, 1924-0301-004, 1924-0301-005, 1924-0301-009, 1924-0301-010

4.2.19 Grøtte

Fra Grøtte finner man to personoppføringer i folketellingene; en i 1865 og en i 1875, uten anført etnisitet.

Det står en SEFRAK-bygning fra 1800-tallet innenfor potensialområdet.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1924-0302-001

4.2.20 Møkleby og Fagermo

I folketellingene finner man to personoppføringer på Møkleby, i henholdsvis 1865 og 1875. I 1900 er det registrert to personer på Fagermo. Ingen opplysninger om etnisitet er anført.

Det er ingen SEFRAK-bygninger innenfor potensialområdet.

Potensiale: Lavt

4.2.21 Maukdal, Grimsbo og Elverum

I Friis-kartene fra 1861 er det registrert to kvenske husholdninger i Maukdal. I 1890 er det angitt en kvensk husholdning i samme område.

Folketellingene har flere personoppføringer på Grimsbo og Elverum, beliggende sør for Maukdal, på motsatt side av Målselva. På Grimsbo er det registrert en person med svensk/finsk bakgrunn ved tellingene i 1865, 1875 og 1910. På Elverum er det en personoppføring i 1865. Det er ikke anført etnisitet på disse personoppføringer.

Det er registrert to SEFRAK-bygninger innenfor den søndre delen av potensialområdet, på Grimsbo og Elverum. Begge bygningene er datert til 1800-tallet.

Potensiale: Middels

SEFRAK-ID: 1924-0303-002, 1924-0303-003

4.2.22 Nordmoen

På Nordmoen er det en personoppføring i folketellingene fra 1865, med kvensk etnisitet. Dette er også nevnt i den lokalhistoriske litteraturen.

Det er ikke registrert SEFRAK-bygninger i området.

Potensiale: Lavt

4.2.23 Skjold

Potensialområdet strekker seg fra tettstedet Skjold og til Nordgårdåsen/Moeng i nordøst.

I Friis-kartene fra 1861 er det oppført en kvensk husholdning på Moeng. I 1890 er det registrert to kvenske husholdninger i området som i dag utgjør Grindjordet på Skjold.

Folketellingene fra 1865 viser en personoppføring på Maukstad. Personen er anført som kvensk.

Den lokalhistoriske litteraturen beskriver også kvensk bosetning i dette området, på Maukstad og på Skjellet/Skillet. Dette området er ifølge den lokalhistoriske litteraturen et område preget av tidlig kvensk bosetning, se avsnitt 3.3.

Det befinner seg to SEFRAK-bygninger innenfor det oppgitte potensialområdet. Sør for Maukstad, på gården Haug, er det registrert en stue og et stabbur, begge fra 1800-tallet. Grunnet få registrerte SEFRAK-bygninger, er dette definert som et område med lavt potensial. Den lokalhistoriske bakgrunnen gjør allikevel at dette område er interessant i forhold til kvensk bosetning.

Potensiale: Lavt

SEFRAK-ID: 1924-0401-003, 1924-0401-004

4.2.24 Lillevann

I folketellingene fra 1865 er det en personoppføring på gården Lillevann. Det er ikke anført etnisitet på denne oppføringen.

Innenfor potensialområdet står det en SEFRAK-bygning datert til 1800-tallets tredje kvartal.

Potensiale: Lavt

4.2.25 Uleberg

I folketellingene fra 1865 er det registrert en personoppføring på Uleberg, anført som kven.

Det er ingen registrerte SEFRAK-bygninger i eller nær det aktuelle området.

Potensiale: Lavt

4.2.26 Kongsli

På Kongsli er det til sammen tre personoppføringer i folketellingene; to i 1865 og en i 1875. Alle er anført som kvensk.

Det er ikke registrert SEFRAK-bygninger i dette området.

Potensiale: Lavt

4.2.27 Brattli

På Brattli er det en personoppføring i folketellingene fra 1875. Personen er oppført som kvensk.

Det er ikke registrert SEFRAK-bygninger i området.

Potensiale: Lavt

4.2.28 Rostamoen-Tverrelvmoen

Potensialområdet strekker seg fra Rostavannets østre ende og videre østover langs Måselva frem til Tverrelvmoen.

Folketellingene fra 1910 viser til sammen tre personoppføringer i området; en på hver av gårdene Fagernes, Heimdal og Tverrelvmo. Oppføringen i Tverrelvmo er anført som samisk. De øvrige har ikke angitt etnisitet. Det er også nevnt kvensk bosetning i Rostadalen i den lokalhistoriske litteraturen på lokaliteten Gamnes, som ikke er kartfestet. Det er dessuten omtalt kvensk bosetning på Rostamoen og på Tverrelvmo. Merk at beliggenheten til gården Heimdal er noe usikker, da det er uklart om personoppføringen i folketellingene gjelder Heimdal ved Rostamoen eller Heimdal på Andslimoen (lengre nord i kommunen). Denne usikkerheten vurderes imidlertid ikke å ha noe avgjørende utslag på områdets potensialvurdering.

Innenfor det avmerkede potensialområdet er det gjort en rekke SEFRAK-registreringer, totalt tolv stuer og gårds-/driftsbygninger bygget i løpet av 1800-tallets andre halvdel.

Potensiale: Middels

SEFRAK-ID: 1924-0403-001, 1924-0403-002, 1924-0403-003, 1924-0403-004, 1924-0403-005, 1924-0403-006, 1924-0403-007, 1924-0403-008, 1924-0403-009, 1924-0403-010, 1924-0403-011, 1924-0403-012

4.2.29 Bjørkmo

Folketellingene fra 1875 viser en personoppføring på Bjørkmo, anført som kven.

Det er ingen registrerte SEFRAK-bygninger i dette området.

Potensiale: Lavt

5 Konklusjon

Det er på bakgrunn av analysert datamateriale i Lenvik og Målselv kommune funnet grunnlag for å definere 56 potensialområder for kvenske/norsk-finske bygninger (Figur 13, Figur 14, Figur 15 og 15), 27 i Lenvik og 29 i Målselv kommune. Størstedelen av disse områdene, 45 av 56, er vurdert å ha lavt potensial. Dette gjelder eksempelvis en rekke områder med enkeltstående treff i Friis' etnografiske kart eller folketellingene og få eller ingen registrerte bygninger i SEFRAK. For begge kommunene gjelder det at langt størstedelen av de identifiserte områdene er vurdert å ha lavt potensial. Dette er et uttrykk for at den kvenske/norsk-finske bosetningen har vært spredt i begge kommunene og at det derfor er et stort antall enkelttreff. Kartleggingen utført og gjengitt i denne rapporten viser likevel at det eksisterer områder med betydelig potensial i begge kommunene.

Bygninger som finnes innenfor potensialområdene kan gjennom eierskifte og salg ha blitt brukt, vedlikeholdt og endret av personer fra ulike etniske grupper. I bygder der befolkningen har levd og giftet seg på tvers av etnisitet har dette vært vanlig. Mange av dagens eiere kan derfor oppleve det som både problematisk og unyansert at deres bygninger tilskrives en bestemt etnisk tilhørighet det være seg samisk, norsk eller kvensk/norsk-finsk. Det omfattende arbeidet med å registrere samiske bygninger som Sametinget har gjennomført de seneste årene, har bidratt til en et stort kunnskapstilfang om den eldste bygningsmassen i nord. Sametinget har også registrert bygninger i det aktuelle undersøkelsesområdet. Kildegrunnlaget for identifiseringen av potensialområdene viser at det har vært blandet bosetning i området generelt og også innenfor potensialområdene. Dette framgår først og fremst av folketellinger, men også noe fra Friis' etnografiske kart.

Identifisering av potensialområder for kvenske/norsk-finske bygninger i et område med spredt kvensk/norsk-finsk bosetning kan være utfordrende. En konkret utfordring i arbeidet med denne utredningen har vært at det er mange områder og langt de fleste av disse vil tilskrives lavt potensial. Denne kategorien vil kunne inneholde både enkeltstående treff i folketellingene og større områder med få treff i enten Friis' etnografiske kart eller folketellingene og spredte registreringer i SEFRAK. Det er også viktig å understreke at områder med få treff allikevel kan være interessante å undersøke nærmere. Områder med enkelte eller spredte SEFRAK-registreringer vil i henhold til potensialkriteriene i størstedelen av tilfellene bli vurdert til lavt potensial, men det kan likevel finnes verneverdige kvenske/norsk-finske bygninger innenfor disse områdene. Det er derfor ikke kun områder med høyt potensial som kan være interessant å undersøke nærmere med tanke på funn av kvenske/norsk-finske bygninger.

6 Litteratur og nettressurser

Eilertsen, T. F. 1980. Målselv Bygdebok bind II.

Hansen, L. I. 1998, J. A. Friis etnografiske kart over Troms og Finnmark. Ottar 98:3, nr. 221, s. 43-48.

Haugli, V. 1990. Målselv Bygdebok bind III.

Holm-Olsen, I.M., Thuestad, A. og Myrvoll, E.R. 2013. Sefrak og Friis' etnografiske kart. Identifisering av potensialområder for funn av automatisk fredete samiske bygninger. NIKU Rapport 70

Kiil, A. 1982. Målselv bygdebok 1 -Fram til 1920.

Larsen, D. A. og Rauø, K. 1993. Personalhistorisk kildesamling for Lenvik 1626 – 1838, bd 1-2. Finnsnes, Lenvik Bygdemuseum.

Lindkjølen, H. 1983. J. A. Friis og samene. Forlaget Sámi Varas, Trondheim.

Myrvoll, E.R., Holm-Olsen, I.M. og Thuestad, A. 2011. Fra Sefrak til Askeladden. Friis' etnografiske kart og identifisering av automatisk fredete samiske bygninger. NIKU Rapport 48

Myrvoll, E. R., Holm-Olsen, I. M. & Thuestad, A., 2013. *SEFRAK og Friis' etnografiske kart Identifisering av potensialområder for funn av automatisk fredete samiske bygninger*. NIKU Rapport 70.

Myrvoll, E. R., Holmgaard, S. B. & Thuestad, A. E. 2018. *Identifisering av potensialområder for funn av kvenske/norsk-finske bygninger. Vestsiden av Lyngenfjorden og indre del av Storfjord*. NIKU Rapport 91.

Rauø, K. og Pedersen, I. 1986. Det var en gang... fotografier fra Lenvik. Finnsnes: Lenvik Bygdemuseum.

Rauø, K., Pedersen, I. og Pettersen, P. Det var en gang... fotografier fra Lenvik. Finnsnes: Lenvik Bygdemuseum.

Riksantikvaren 2018a. Askeladden. Riksantikvaren 2018. SEFRAK-registeret. <https://www.riksantikvaren.no/Veiledning/SEFRAK-registeret> Lesedato 20.02.2018

Riksantikvaren 2018b. Askeladden. <https://www.riksantikvaren.no/Veiledning/Data-og-tjenester/Askeladden> Lesedato 20.02.2018

Riksantikvaren u.å. A. Fredningsstrategi mot 2020. Hentet fra <https://www.riksantikvaren.no/Fredning/Fredningsstrategi-mot-2020> Lesedato 01.02.2018

Riksantikvaren u.å. B Kvener/norskfinner. Hentet fra <https://www.riksantikvaren.no/Tema/Urfolk-minoriteter-og-kulturminne/Nasjonale-minoriteters-kulturminner/Kvener-norskfinner>. Lesedato 16.02.2018

Sæter, I. 1926. *Maalselvdalen. Maalselv og Øverbygd herreder*. Oslo

Utdanningsdirektoratet 2014. Våre nasjonale minoriteter. Hentet fra https://www.udir.no/globalassets/filer/laringsmiljo/nasjonale-minoriteter/nasjonale_minoriteter_udir.pdf. Lesedato 20.01.2018

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Rapport 94
ISSN 1503-4895
ISBN 978-82-8101-238-7

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt.
14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00